

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин
та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

Кваліфікаційна робота магістра

**на тему: «ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ
КОМПАНІЙ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ В УКРАЇНІ»**

Виконав:
студент групи УМБз-61
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»,
освітньо-професійної програми
«Міжнародний бізнес»
Северин Б. С.

Керівник:
д. е. н., проф. Тимошенко І. В.

Рецензент:
к. е. н., доц. Данько Н. І.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
Освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В. о. завідувача кафедри міжнародного
бізнесу та економічної теорії**

_____ **Дерід І. О.**
підпис ініціали, прізвище

«13» лютого 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Северина Богдана Сергійовича
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: «Інвестиційна діяльність міжнародних компаній та її особливості в Україні»

Керівник роботи: д.е.н., проф. Тимошенко І.В.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від 06.02.2023 року № 4002-5/257

2. Строк подання студентом роботи: 24 листопада 2023 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

узагальнити існуючі у науковій літературі визначення змісту інвестиційної діяльності, проаналізувати теоретичні підходи щодо тлумачення поняття інвестиційної привабливості, визначити роль міжнародних інвестицій у практиці сучасного міжнародного бізнесу, дослідити пріоритетні напрями та форми розвитку міжнародної інвестиційної діяльності, проаналізувати інвестиційну діяльність міжнародних компаній в Україні, охарактеризувати фінансово-економічний стан та інвестиційну діяльність групи компаній Nestlé, визначити перспективні напрями та форми розвитку групи компаній Nestlé в Україні.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Вивчення літературних джерел
2	Узгодження плану з науковим керівником
3	Участь у конференції за суміжною темою
4	Робота над розділом 1
5	Робота над розділом 2
6	Робота над розділом 3
7	Оформлення висновків до кожного розділу та загальних висновків
8	Попередній захист роботи
9	Захист роботи

5. Дата видачі завдання: 13 лютого 2023 р.

Студент

підпис

Б. С. Северин

ініціали, прізвище

Керівник роботи

підпис

І. В. Тимошенко

ініціали, прізвище

ЗМІСТ

	с.
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ.	11
1.1 Основні поняття та зміст інвестиційної діяльності компаній. ...	11
1.2 Вплив міжнародних інвестицій на соціально-економічний розвиток країн-донорів та країн-реципієнтів.	24
1.3 Пріоритетні напрями та форми розвитку міжнародної інвестиційної діяльності у контексті досягнення цілей сталого розвитку.	29
Висновки до розділу 1.	44
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАРУБІЖНИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ.	47
2.1 Сучасний стан та тенденції розвитку міжнародних інвестицій у світі та в Україні.	47
2.2 Аналіз господарської діяльності групи компаній Nestlé S.A.	61
2.3 Особливості реалізації інвестиційної стратегії групи компаній Nestlé S.A в Україні.	84
Висновки до розділу 2.	87
РОЗДІЛ 3 ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ NESTLÉ S.A. В УКРАЇНІ.	90
3.1 Визначення напрямів удосконалення інвестиційної та комунікаційної діяльності компанії.	90
3.2 Концепт інвестиційного проекту «Впровадження виробничої лінії з виробництва самонагріваючої упаковки для продуктів Nestlé в Україні»	93

3.3 Загальні рекомендації «Посилення корпоративної прозорості та довіри до Nestlé в Україні»	97
Висновки до розділу 3.	98
ВИСНОВКИ.	100
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.	107

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Залучення інвестицій та створення умов економічного зростання шляхом інвестування є фундаментальними завданнями більшості країн. Для України залучення інвестицій наразі є особливо актуальним завданням, оскільки являє собою необхідну основу для вирішення цілої низки найважливіших невідкладних завдань соціально-економічного розвитку країни, таких, як: модернізація інфраструктури, включаючи транспортну, енергетичну та логістичну системи; розвиток малого та середнього бізнесу; структурні реформи у таких сферах, як податкова політика, охорона здоров'я та освіта.

Додаткову гостроту й актуальність ці проблеми набувають під час повномасштабного вторгнення в Україну, яке, по-перше, критично погіршило інвестиційний клімат країни, а, по-друге, зумовило появу цілої низки нових проблем, що потребують залучення зовнішніх інвестицій, – починаючи із забезпечення населення елементарними умовами життєдіяльності і закінчуючи технологічно складними, нетривіальними, системними рішеннями, такими, як релокація виробничих потужностей, радикальна зміна логістичних ланцюжків, визначення нових форм та механізмів забезпечення функціонування об'єктів критичної інфраструктури та багато іншого.

Відправну основу роботи склали роботи вітчизняних і зарубіжних вчених, які зробили найбільш вагомий внесок у розробку головних теоретичних аспектів досліджуваних у дипломі проблем, а саме: М. Портер, Ч. Гіл, Дж. Д. Деніелс, Л. Г. Радебо, Д. Салліван, Р. Гріффін, М. Пустей, Т. Герет, Дж. К. Ван Хорн, Ц. Боді, Д. Клітон, Р. К. Мертон, Ю. Ф. Брігем, І. О. Бланк, І. М. Боярко, С. М. Деньга, А. П. Дука, А. О. Задоя, Н. М. Краус, М. І. Крупка, І. Ю. Матюшенко, О. І. Рогач, Д. В. Рябих, В. П. Савчук, О. Л.

Яременко.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Міжнародний бізнес та міжнародні фінанси в сучасній системі міжнародних економічних відносин» (номер державної реєстрації 0121U107700, 2020).

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає в обґрунтуванні загальнотеоретичних засад і практичних завдань розвитку і удосконалення інвестиційної діяльності міжнародних компаній в Україні в контексті підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни і забезпечення її загального соціально-економічного розвитку.

Визначена мета зумовила необхідність розв'язання низки дослідницьких завдань, включаючи такі:

- узагальнити існуючі у науковій літературі визначення змісту інвестиційної діяльності, складу й характеристик стейкхолдерів інвестиційних процесів, а також факторів, що впливають на взаємодію стейкхолдерів;
- проаналізувати теоретичні підходи щодо тлумачення поняття інвестиційної привабливості, а також надати оцінку використуваним в даний час на практиці методикам оцінки інвестиційної привабливості;
- визначити роль міжнародних інвестицій у практиці сучасного міжнародного бізнесу компаній та оцінити вплив міжнародних інвестицій на соціально-економічний розвиток країн-донорів та країн-реципієнтів;
- дослідити пріоритетні напрями та форми розвитку міжнародної інвестиційної діяльності у контексті досягнення цілей сталого розвитку;
- проаналізувати інвестиційну діяльність міжнародних компаній в Україні і визначити основні моделі інвестиційних стратегій зарубіжних інвесторів;

- охарактеризувати фінансово-економічний стан та інвестиційну діяльність групи компаній Nestlé як у масштабах глобальної економіки, так і конкретно в Україні;

- визначити перспективні напрями та форми розвитку групи компаній Nestlé в Україні, а також обґрунтувати конкретні пропозиції, спрямовані на вдосконалення інвестиційної діяльності компанії та зміцнення її іміджу.

Об'єкт дослідження – міжнародна інвестиційна діяльність транснаціональних компаній.

Предметом дослідження є інвестиційна діяльність транснаціональних компаній в Україні.

Методи дослідження. У роботі реалізовано комплексний дослідницький підхід до вивчення інвестиційної діяльності транснаціональних компаній в Україні, що інтегрує в собі використання низки загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: фінансовий аналіз, аналіз рядів динаміки, вибіркові статистичні дослідження, концентраційний аналіз та ін.

Наукова новизна отриманих результатів. У процесі дослідження автором були отримані наступні результати, які містять у собі елементи наукової новизни:

- узагальнено теоретичні уявлення про зміст й складові інвестиційної діяльності, і на основі цього уточнено визначення основних елементів категоріально-понятійного апарату дослідження міжнародної інвестиційної діяльності;

- визначено та структуровано сукупність стейкхолдерів інвестиційних процесів та факторів, що визначають їхню взаємодію;

- доведено зміст інвестиційної привабливості, її основних аспектів та факторів, що впливають на її формування;

- визначено суперечливу, двоїсту роль, яку відіграють міжнародні інвестиції у їхньому впливі на соціально-економічний розвиток країн – донорів

та країн – реципієнтів;

- розкрито зміст нової парадигми в міжнародних інвестиціях, де досягнення високого прибутку поєднується з врахуванням сталого розвитку та відповідальності перед суспільством та навколишнім середовищем;

- на основі аналізу діяльності транснаціональних компаній в Україні виділено основні типи моделей інвестиційних стратегій;

- визначено ключові характеристики фінансово-економічного стану та тенденцій розвитку групи компаній Nestlé в Україні та в світі; розроблені пропозиції щодо вдосконалення інвестиційної діяльності та зміцнення іміджу Nestlé в Україні.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що обґрунтовані в ньому теоретичні положення і практичні висновки разом з розробленими рекомендаціями можуть бути використані як теоретична основа визначення напрямків та форм підвищення ефективності практичної інвестиційної діяльності як вітчизняних, так і зарубіжних компаній, включаючи групу компаній Nestlé.

Теоретичні та практичні результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі на факультеті міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна при викладанні дисциплін «Міжнародний бізнес», «Міжнародні інвестиції», «Міжнародний фінансовий менеджмент», «Сучасні транснаціональні корпорації», «Корпоративні фінанси», «Актуальні проблеми міжнародного бізнесу» кафедрою міжнародного бізнесу та економічної теорії, а також студентами при підготовці випускних кваліфікаційних робіт.

Окремі теоретичні положення, практичні висновки та пропозиції можуть стати основою подальших наукових розвідок ролі та значення зарубіжних інвестицій у розвитку економіки України, визначення напрямів й форм покращення іміджу України і зміцнення її інвестиційної

привабливості.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження доповідалися на міжнародній конференції та опубліковані: Северин Б. С., Тимошенко І. В. Інвестиційні стратегії транснаціональних компаній. *XVII Міжнародна науково-практична конференція магістрантів та аспірантів «Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених» (28–30 листопада 2023 року):* матеріали конференції / за ред. проф. Є.І. Сокола. – Харків : НТУ «ХП», 2023. С. 307 – 308.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків й списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 123 сторінки друкованого тексту. Основний зміст викладено на 106 сторінках, включаючи 2 таблиці на 1 сторінці, 14 рисунків на 7 сторінках. Список використаних джерел налічує 100 назв.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ

1.1 Основні поняття та зміст інвестиційної діяльності компаній

Особливості проблеми визначення теоретичних аспектів вивчення інвестиційної діяльності міжнародних компаній зумовили специфіку вибору джерел дослідження.

Відправну основу дослідження проблем цього розділу роботи склали твори дослідників, які зробили найбільш вагомий внесок у розробку головних теоретичних аспектів досліджуваних проблем, а саме:

М. Портер, К. Шваб, Ч. Гіл, Р. Д. Льюїс, Дж. Д. Деніелс, Л. Г. Радебо, Д. Салліван, Р. Гріффін, М. Пустей, Т. Герет, Р. Клоноскі (міжнародний бізнес, міжнародна конкуренція, етика та соціальна відповідальність ведення міжнародного бізнесу);

Ц. Боді, Д. Клітон, Р. К. Мертон, М. Бломстром, А. Кокко, І. Ізворські, Д. Зінгер, М. Рута, Д. Міллер (фінанси, корпоративні фінанси, фінансовий менеджмент, міжнародний фінансовий менеджмент, інвестиції, міжнародні інвестиції, міжнародний інвестиційний менеджмент, інвестиційний аналіз, проектний аналіз).

Крім основоположних творів цих авторів, суттєву роль у розв'язанні проблем дослідження відіграли наукові праці вітчизняних вчених та практиків, що були присвячені аналізу різних аспектів інвестиційної діяльності компаній у міжнародному бізнесі, сучасній практиці інвестиційного менеджменту та проектного аналізу, а також удосконаленню інвестиційного клімату України та залученню до країни зарубіжних інвестицій. На особливу увагу серед них заслуговують роботи таких авторів, як, В. С. Андрієць, І. О. Бланк, М. П. Бутко, К. В. Васьківська, К. Ю. Величко, Л. І. Гнилянська О. Є. Гудзь, І. О. Давидова, С. М. Деньга, А. П. Дука, А. О. Задоя, Р. М. Костюкевич, Н. М. Краус, М. І. Крупка, К. Маркевич, І. Ю. Матюшенко, С. І. Мельник, О. І. Печенка, А. М. Поддєрьогін,

В. І. Польшаков, О. І. Рогач, Г. В. Ситник, О. А. Сич, П. А. Стецюк, Н. В. Ткаленко, О. М. Тридід, Н. В. Шевченко, З. В. Юринець, О. Л. Яременко.

«Інвестиції – центральний елемент в економічному і соціальному розвитку протягом десятиліть, оскільки збільшення національних та іноземних інвестицій призводить до підвищення продуктивності та конкурентоспроможності» [95].

«Прямі інвестиції – ключовий драйвер промислового процесу, стимулювання технологічної та інституційної модернізації та сприяння передачі знань і створенню робочих місць. Іноземні прямі інвестиції мають потенціал для стимулювання та підтримки динаміка змін, які дозволяють суспільствам боротися з бідністю і досягти економічного процвітання» [98].

Прямі зарубіжні інвестиції, ПЗІ (Foreign Direct Investments, FDI) грають ключову роль в глобальній економіці та особливо важливі для розвитку та інтеграції національних економік у світовий економічний простір.

Прямі зарубіжні інвестиції (ПЗІ) – це інвестиції, здійснені однією країною в економіку іншої країни через створення, придбання або розширення підприємства, а також через участь у його капіталі [90]. Основна відмінність ПЗІ від інших видів інвестицій полягає у встановленні довгострокових відносин та безпосередньому впливі інвестора на управління компанією, в яку інвестується [65; 66].

Існує кілька форм ПЗІ [4; 7; 8; 10; 11; 12].

Нові інвестиції (Greenfield investments). Це створення нових підприємств іноземними інвесторами.

Придбання іноземними інвесторами існуючих компаній або активів (Mergers and Acquisitions). Інвестори купують або здійснюють злиття з уже існуючими компаніями.

Розширення існуючих операцій. Інвестування додаткових ресурсів в уже існуючі філії або проекти.

Спільні підприємства. Співпраця між іноземними та місцевими компаніями, що включає спільні інвестиції та управління.

ПЗІ вважають найважливішими через цілу низку обставин [13; 14; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23].

Економічний розвиток: ПЗІ сприяють зростанню економік приймаючих країн, створенню нових робочих місць та збільшенню ВВП.

Трансфер технологій та знань. ПЗІ часто включають передачу новітніх технологій, бізнес-моделей та управлінських навичок, що сприяє модернізації національних галузей.

Підвищення конкурентоспроможності. Вони сприяють збільшенню конкуренції на внутрішньому ринку, стимулюючи місцеві компанії до інновацій та підвищення якості продукції.

Інтеграція у світову економіку. ПЗІ сприяють глобалізації бізнесу та економічній інтеграції між країнами.

Покращення інфраструктури та соціального середовища. Іноземні інвестиції часто включають фінансування інфраструктурних проєктів та соціальних програм.

ПЗІ мають велике значення для розвитку країн, зокрема для тих, що перебувають у перехідному стані або розвиваються, оскільки вони забезпечують необхідні ресурси, знання та технології для прискорення економічного зростання. Однак, як і будь-які інвестиції, ПЗІ вимагають уважного регулювання та балансування між національними інтересами та інтересами інвесторів [53; 54; 55].

Прямі зарубіжні інвестиції відрізняються від інших форм інвестицій своєю довгостроковістю, безпосередньою участю у керівництві та значним впливом на економіку приймаючої країни. Розглянемо детальніше їх характеристики, переваги та відмінності від інших форм інвестицій [65; 66; 71; 73; 77].

Довгостроковість: ПЗІ часто означають довгострокове зобов'язання. Це сприяє стабільності та надійності економічних відносин.

Управлінський контроль. Інвестори не лише вкладають капітал, але й беруть активну участь у управлінні компанією, вносячи свій досвід та експертизу.

Трансфер технологій та знань. ПЗІ часто супроводжуються передачею передових технологій, управлінських практик та бізнес-моделей.

Підтримка розвитку місцевого ринку. Інвестиції у створення нових підприємств або розширення існуючих сприяють створенню робочих місць і збільшенню виробничих потужностей.

Соціальний вплив. ПЗІ часто включають в себе проекти соціального розвитку, такі як побудова інфраструктури, підтримка освіти та охорони здоров'я.

Порівняємо ПЗІ з іншими формами інвестицій [5; 6; 15; 24; 35; 61].

Порівняємо з *портфельними інвестиціями*. Портфельні інвестиції – це покупка акцій чи облігацій іноземних компаній без наміру контролювати управління. Вони зазвичай менш стабільні та більш чутливі до ринкових коливань, на відміну від ПЗІ, які забезпечують більш тривалу та стабільну участь.

У порівнянні з *кредитами та позиками*. Міжнародні кредити та позики – це форми зовнішнього фінансування, що вимагають повернення капіталу з відсотками. ПЗІ, навпаки, не передбачають прямого повернення коштів, але проте вимагають віддачі у формі прибутку від інвестованого бізнесу.

Відмінності від *державних інвестицій*. Державні інвестиції часто мотивовані політичними або соціальними цілями, а ПЗІ зазвичай мають комерційну мотивацію та фокусуються на прибутковості.

Таким чином, прямі зарубіжні інвестиції є невід'ємною частиною глобалізованої економіки. Вони забезпечують ряд переваг, зокрема економічний розвиток, технологічний прогрес, та соціальні вигоди для країн-реципієнтів. Важливо, що уряди та регулюючі органи приймаючих країн вживають заходів щодо оптимального використання ПЗІ для досягнення національних цілей,

водночас забезпечуючи справедливий баланс між інтересами інвесторів та приймаючої сторони.

Критерії вибору об'єкта інвестування. Діяльність зіставлятиме приватні компанії, придатні для інвестування, з інвесторами відповідно до інвестиційної стратегії окремого інвестора, використовуючи такі критерії, як прогнозовані фінансові показники фірми, присутність у секторі інтересів інвестора або потенційні горизонтальні чи вертикальні інтеграція в існуючі бізнес-напрямки інвестора [98].

Регулювання інвестиційної діяльності в Україні може бути визначено як один із найважливіших напрямів державного регулювання економіки [62]. Значимість всебічного дослідження державного регулювання інвестиційного ринку визначається тим, що управління інвестиціями є найважливішим засобом структурного відтворення виробничого та соціального потенціалу України, підвищенням його ефективності, проведення дієвої антициклічної та соціальної політики. Актуальним завданням стає вивчення та обґрунтування нових форм та методів державного регулювання інвестиційної діяльності, що відповідають об'єктивним законам ринкового господарства. Розробка концепції державного регулювання інвестиційної активності багато в чому визначає можливість переходу економіки країни до інноваційно-інвестиційного розвитку.

В умовах нестабільного економічного зростання, суперечливого впливу процесів глобалізації, ризиків дестабілізації економіки, вплив держави на інвестиційний процес набуває особливого значення. Без різкого збільшення капіталовкладень не можна буде здійснити структурну перебудову виробництва, підвищити його технічний рівень, реалізувати великі соціальні програми.

Саме тому поживлення інвестиційного ринку – основна умова переходу України до сталого зростання. Важливу роль поліпшенні інвестиційної ситуації відводиться державі.

Особлива інвестиційна роль держави у ринковій системі виявляється у тому, що крім функції власне інвестиційної діяльності, держава як суб'єкт є

джерелом інвестиційної політики, тобто системи заходів, що змінюють та розвивають інвестиційне середовище. Поєднання у одному суб'єкті двох різних інвестиційних функцій (інвестора як і джерела загальних умов інвестування) є ускладнюючим чинником: як із погляду теоретичного аналізу, і з погляду практичної організації інвестиційної політики держави. Різноманітність варіантів інвестиційної поведінки множить на різноманіття варіантів інвестиційної політики, і щоразу держава змушена вирішувати складне завдання оптимізацію: знаходити оптимальний рівень реалізації власних інтересів і забезпечувати сприятливі умови інвестування всім груп інвесторів.

Інвестиційна політика держави є особливою сферою реалізації її інтересів. Як і будь-яка інша політика, вона має бути пов'язана із загальною стратегією національного соціально-економічного розвитку, носити продуманий, системний характер і будуватися на більш-менш чітких уявленнях про те, чого має хотіти держава у сфері інвестиційної діяльності.

Держава або сама інвестує (що сама собою теж є особливим різновидом інвестиційної політики), або впливає на інших інвесторів за допомогою тих чи інших важелів інвестиційної політики. Державні інвестиції умовно можна розбити на великі групи:

- прямі (безпосередні) інвестиції;
- непрямі (опосередковані) інвестиції.

У цій класифікації термін «прямі інвестиції» використовується в дещо іншому значенні, ніж це заведено в сучасній науковій літературі. Йдеться про будь-які інвестиції держави, які мають традиційні ознаки інвестиційного процесу, тобто виступають як заощадження та використання частини доходу для приросту капіталу, незалежно від того, дають вони право контролю над об'єктом інвестування чи ні. Під непрямими (опосередкованими) інвестиціями держави ми розуміємо будь-яке використання фінансових ресурсів держави на формально неінвестиційні цілі, які сприяють відтворенню та використанню інвестиційних ресурсів в інших галузях і сферах соціально-економічної системи. Приховано-

інвестиційний характер бюджетних видатків держави відіграє важливу роль в умовах глибокого трансформаційного переродження господарської системи.

Інвестиційні інтереси держави, що реалізуються в його інвестиційній політиці, мають різноманітний характер. Їх зміст висловлює подвійну природу держави як інституту: з одного боку, цей інститут носить спочатку загальний характер; з іншого – він є особливою інституційною освітою, що взаємодіє з іншими інститутами соціальної системи, і тому має особливі інтереси своєї підтримки та відтворення.

Загальність інституту держави націлює його забезпечення загальних умов соціально-економічної діяльності у процесі функціонування та розвитку суспільства. Особливий характер держави вимагає першочергової реалізації її інтересів як практичної інституційної освіти, яка потребує людських, матеріальних та фінансових ресурсів для свого існування та відтворення.

Хоча ці дві сторони державного організму і нероздільні, насправді вони передбачають суперечливу систему критеріїв, цілей та методів державної діяльності. Це відбивається й у системі інвестиційних інтересів.

У своїй загальній якості держава постає як консервативний стабілізуючий інститут, що визначає практичні рамки допустимих змін у влаштуванні соціуму. Завдяки цій функції держави інвестування набуває конструктивного характеру інструменту позитивного ускладнення соціального організму.

Для спрощеного опису всієї системи інвестиційних інтересів держави можна використовувати структурування соціально-економічної системи як сукупність зон інвестиційних інтересів держави. У цій схемі держава як така посідає центральне місце як системоутворювальний елемент, що дозволяє пов'язати воедино всі різноманітні інвестиційні інтереси та устремління різних конкретних рівнів та організаційних структур державної влади.

Будь-яка зона інвестиційних інтересів (та інвестиційної політики) держави будується на вихідній ролі загального статусу інституту держави як такої. Це означає, що рівні інвестиційної політики не повинні підривати практичні засади

інвестиційної діяльності в національній господарській системі. Найбільш актуальною ця функція виступає по відношенню до зовнішньоекономічної та регіональної зони інвестиційної політики держави. Зовнішньоекономічна складова інвестиційної політики досить часто носить ситуаційний чи навіть кон'юнктурний характер, особливо стосовно тиску зовнішніх інвесторів та міжнародних фінансово-інвестиційних інститутів. Регіональна інвестиційна політика може мати дискримінуючий характер стосовно “немісцевих” національних інвесторів.

Практичним втіленням загальної природи інституту держави у інвестиційної діяльності виступає структурна складова його інвестиційної політики. Тут для держави як ніколи важливо піднятися як над приватними (груповими, галузевими, місцевими, клановими, корпоративними тощо) інтересами, так і над державними особливими та поточними інтересами з метою формування стратегічної структурної позиції національної економіки, розрахованої на тривалу стабілізацію та зміцнення конкурентоспроможності у глобальній господарській системі.

У реалізації цієї інвестиційної функції особливу роль грають дві причини:

- існуючі у державі процедури вироблення та прийняття найважливіших національних соціально-економічних рішень стратегічного рівня;
- професійний рівень виконання стратегічних функцій держави у всіх причетних до цього державних законодавчих та виконавчих органах.

Особливою галуззю державного інвестування та інвестиційної політики виступає сама держава. Кошти, що виділяються з державного бюджету для підтримки та розвитку державних установ – це теж інвестиції, хоча й особливий. Оскільки ці ресурси витрачаються на практичний розвиток загальних функцій держави, вони служать цілям активізації та оптимізації інвестиційної складової національної господарської системи. Зрозуміло, мова не повинна йти про заохочення державного марнотратства, мовчазне допущення нецільового використання бюджетних коштів або прямого казнокрадства.

Нормативно-правову основу інвестиційної діяльності в Україні визначає система норм права, представлених у масиві правових документів.

Як і вся система господарювання, вона ґрунтується на Основному законі – Конституції України [16], і включає в себе цілу низку законів та підзаконних нормативних актів, які регулюють відносини в інвестиційній сфері [26; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 36]. Найважливішими серед них є такі.

Закон України «Про інвестиційну діяльність» [32]. Цей закон встановлює правові засади інвестиційної діяльності в Україні, визначає основні принципи інвестування та права інвесторів.

Закон України «Про режим іноземного інвестування» [34]. Цей закон регулює відносини, пов'язані з іноземними інвестиціями в Україні, встановлюючи гарантії прав іноземних інвесторів.

Закон України «Про інститути спільного інвестування» [33]. Цей закон важливий для регулювання інвестицій, які можуть впливати на ринкову конкуренцію.

Податкове законодавство. Включає ряд законів, що регулюють податкові аспекти інвестиційної діяльності, включаючи оподаткування прибутку, ПДВ, акцизи та інші податки та збори.

Законодавство про цінні папери та фондовий ринок. Регулює випуск, обіг та торгівлю цінними паперами, що є важливим для інвестиційної діяльності на фондовому ринку.

Законодавство про земельні відносини: Важливе для інвесторів, зайнятих в аграрному секторі та нерухомості.

Міжнародні угоди. Україна є стороною багатьох двосторонніх та багатосторонніх міжнародних угод, що стосуються інвестицій, які також впливають на інвестиційне законодавство.

Це – ключові аспекти нормативно-правової основи інвестиційної діяльності в Україні. Важливо зазначити, що законодавство може змінюватися, і інвесторам потрібно стежити за актуальними змінами у правовому полі країни.

Загалом нормативно-правова база інвестиційної діяльності в Україні є динамічною та продовжує розвиватися. Загальну динаміку її розвитку можна охарактеризувати наступним чином [39]:

Прогресивні зміни. Україна прагне вдосконалити своє інвестиційне законодавство, щоб привабити більше іноземних інвестицій. Це включає спрощення бізнес-процедур, покращення захисту прав інвесторів та усунення бюрократичних бар'єрів.

Гармонізація з міжнародними стандартами. Україна прагне гармонізувати своє законодавство з міжнародними стандартами, особливо в контексті євроінтеграційних процесів.

Покращення інвестиційного клімату. В останні роки Україна докладас зусиль для покращення свого інвестиційного клімату, зокрема через боротьбу з корупцією, підвищення прозорості державних закупівель та спрощення податкової системи.

Виклики та нестабільність. Незважаючи на позитивні тенденції, Україна все ще стикається з викликами, такими як політична та економічна нестабільність, які можуть впливати на динаміку розвитку інвестиційного середовища.

Реформи та модернізація. Україна активно працює над реформами в ключових секторах, включаючи судову систему, енергетику, земельні відносини, що також впливає на інвестиційний клімат.

Вплив міжнародних угод. Укладання та реалізація міжнародних угод, зокрема Угоди про асоціацію з ЄС, має значний вплив на інвестиційне законодавство України.

Загалом, можна сказати, що інвестиційне законодавство України знаходиться в стані постійного розвитку у напрямку створення більш сприятливих умов для інвесторів, хоча й існують певні виклики та нестабільності, які можуть впливати на інвестиційний процес.

Важливими характеристиками в оцінці бізнес-середовища країни чи регіону що стосуються інвестиційних процесів є *інвестиційний клімат* (Investment Climate) та *інвестиційна привабливість* (Investment Attractiveness). Ці поняття взаємопов'язані, але мають деякі відмінності [71; 73; 77].

Інвестиційний клімат. Інвестиційний клімат відноситься до економічного та політичного середовища, що впливає на готовність та здатність індивідів та компаній інвестувати в певній географічній або економічній зоні. Розглянемо його основні складові.

Політична стабільність та урядова політика (Political Stability and Government Policies). Стабільність уряду, його політика щодо інвесторів, рівень корупції.

Економічна стабільність (Economic Stability). Інфляція, курс валют, рівень ВВП.

Правова система (Legal System). Захист прав власності, ефективність судової системи.

Ринкові фактори (Market Factors). Розмір ринку, споживчий попит, рівень конкуренції.

Доступність ресурсів (Resource Availability). Природні ресурси, робоча сила, інфраструктура.

Фіскальна політика (Tax Policy). Податкова система та її вплив на інвесторів.

Інвестиційна привабливість має пов'язані з цими, але не синонімічні аспекти. Інвестиційна привабливість оцінює потенціал регіону або країни залучати інвестиції на основі різних економічних, політичних та соціальних показників. Серед її характеристик найбільш значущими є кілька.

Прибутковість (Profitability): Очікуваний прибуток від інвестицій.

Ризик (Risk): Політичний, економічний, валютний ризики.

Рівень конкуренції (Level of Competition): Інтенсивність конкуренції на ринку.

Регуляторне середовище (Regulatory Environment). Законодавчі норми та їх вплив на діяльність бізнесу.

Таким чином *Інвестиційний клімат* та *Інвестиційна привабливість* взаємодоповнюють один одного.

Інвестиційний клімат формує базові умови, які впливають на інвестиційну привабливість. Сприятливий інвестиційний клімат збільшує привабливість країни або регіону для інвесторів.

Інвестиційна привабливість є більш конкретною оцінкою, що враховує потенційну віддачу та ризики, асоційовані з інвестиціями в певну країну або регіон.

Інвестиційний клімат та привабливість оцінюються різними міжнародними організаціями та дослідницькими інститутами.

Міжнародні організації. Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, etc.

Рейтингові агентства. Moody's, Standard & Poor's, Fitch Ratings.

Дослідницькі інститути та аналітичні центри. The Heritage Foundation, The Fraser Institute, etc.

Найбільш поширеними є такі *критерії оцінки*:

Економічні показники. ВВП, інфляція, безробіття.

Політична стабільність. Урядова політика, політичні ризики.

Законодавча база. Захист прав власності, контрактне право.

Рівень корупції. Сприйняття корупції, прозорість уряду.

Рівень інфраструктури. Транспорт, зв'язок, енергетика.

Робоча сила. Навички, освіта, продуктивність.

Доступність капіталу. Фінансові ринки, кредитні умови.

Україна, яка переживає політичні реформи та поступову демократизацію, стикається з викликами, такими як політична нестабільність та геополітичні напруження. Ці фактори створюють певний рівень невизначеності для інвесторів, хоча уряд робить зусилля щодо зміцнення правової держави та прозорості управління.

Україна має величезний економічний потенціал, зокрема завдяки своїм природним ресурсам, аграрному сектору, та ІТ-сектору, який динамічно розвивається. Проте, високий рівень державного боргу, інфляція та потреба у структурних реформах є перешкодами на шляху економічного розвитку.

Україна активно працює над реформами в різних секторах, зокрема у сферах антикорупції, судової системи, дерегуляції бізнесу, що покликані покращити інвестиційний клімат. Ці зусилля спрямовані на підвищення довіри інвесторів та створення більш сприятливого бізнес-середовища.

Усі ці характеристики підсилюють інвестиційну привабливість України.

Україна пропонує значний ринковий потенціал. Це – велика країна з розвинутим аграрним сектором та зростаючою ІТ-індустрією. Крім того, її стратегічне географічне положення відіграє ключову роль у транзитних торгових маршрутах між Європою та Азією.

Важливими сферами для інвестицій є аграрний сектор, ІТ-індустрія, енергетика, інфраструктурні проекти та відновлювальна енергетика. Ці сектори пропонують значні можливості для інвесторів, особливо в контексті глобальних тенденцій та зростаючого попиту.

Водночас, незважаючи на потенціал, інвесторам потрібно бути свідомими високого рівня ризиків, пов'язаних з політичною нестабільністю, корупцією та бюрократичними перешкодами. Інвестиційна привабливість України потребує подальших реформ для зменшення цих ризиків.

В цілому, інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість – це комплексні показники, які вимагають всебічного аналізу економічного, політичного та соціального середовища країни чи регіону для визначення потенціалу для інвестицій.

Таким чином, інвестиційний клімат та привабливість України характеризуються як характеристики з великим потенціалом зростання, але й із значними викликами. Уряд продовжує працювати над покращенням умов для

інвесторів через реформи та дерегуляцію. В той же час, інвестори мають зважати на існуючі ризики, аналізуючи можливості інвестування в Україну.

1.2 Вплив міжнародних інвестицій на соціально-економічний розвиток країн-донорів та країн-реципієнтів

Міжнародні інвестиції відіграють ключову роль у глобалізованому економічному світі, впливаючи значно не тільки на країни, що їх приймають (реципієнтів), але й на країни, що здійснюють ці інвестиції (донори). Цей вплив є багатограним та має як позитивні, так і потенційно негативні аспекти, розглядаючи які, можна зрозуміти широкий спектр економічних та соціальних наслідків.

Для країн-реципієнтів, залучення міжнародних інвестицій часто асоціюється з низкою позитивних економічних наслідків. Це, насамперед, зростання прямих інвестицій сприяє економічному зростанню, оскільки інвестиції можуть стимулювати розвиток місцевих галузей, створення нових робочих місць та поліпшення інфраструктури. Окрім того, вони можуть внести суттєвий вклад у трансфер технологій та управлінських практик, підвищуючи тим самим рівень продуктивності та інноваційної активності в країні-реципієнті. Також важливим є вплив на міжнародну торгівлю через залучення нових технологій та зміцнення експортного потенціалу.

У той же час, країни-реципієнти можуть зіткнутися із певними викликами, пов'язаними з іноземними інвестиціями. Це може включати ризик залежності від іноземних компаній, особливо в стратегічних галузях, а також потенційне відтікання значної частини прибутку за кордон. Іншим аспектом є можливість негативного впливу на місцеве бізнес-середовище через зниження конкурентоспроможності місцевих підприємств.

З іншого боку, для країн-донорів, міжнародні інвестиції також мають значний вплив. Вони дозволяють компаніям цих країн розширювати свою

географію присутності, відкривати нові ринки та отримувати доступ до природних ресурсів. Це може сприяти підвищенню доходів компаній та посиленню їх глобальної конкурентоспроможності. Також, інвестиції за кордоном можуть допомагати у розподілі ризиків, забезпечуючи компаніям додаткові можливості для зростання в умовах нестабільності внутрішнього ринку.

Проте, інвестування за кордон також може викликати певні занепокоєння в країнах-донорах, зокрема стосовно втрати робочих місць та перенесення виробничих потужностей за межі країни, що може мати негативний вплив на внутрішній ринок праці.

У підсумку, міжнародні інвестиції сприяють складному взаємозв'язку між країнами-донорами та країнами-реципієнтами, який характеризується як взаємними вигодами, так і потенційними ризиками. Баланс між цими аспектами вимагає від обох сторін ретельного планування, регулювання та стратегічного управління для оптимізації вигод та мінімізації потенційних негативних наслідків.

Нові глобальні потрясіння можуть загрожувати інвестиціям у безпрецедентний спосіб, що матиме наслідки для економічного зростання та розвитку. Глобальні потоки прямих іноземних інвестицій впали на 40% відразу після шоку від COVID-19, однак у країнах, що розвиваються, відновлення відбувалося набагато повільніше. Пульсове опитування транснаціональних корпорацій (МНК), проведене протягом квітня-червня 2022 року, показує, що майже 30 % інвесторів планують скоротити свої інвестиції в приймаючу країну, що розвивається, у наступному році [100]. Повільне відновлення та зменшення потоків прямих іноземних інвестицій у нові підприємства з півночі на південь передвіщають ослаблення довіри інвесторів і зміну глобальних моделей виробництва. У світі після пандемії з'являється кілька нових проблем для інвестицій, як-от Пандемія в поєднанні з конфліктами в усьому світі сигналізує про початок безпрецедентної глобальної рецесії. Змінне світове середовище з

політичними полярностями Торгівля та GVC, які часто були рушійною силою ПШ, змінюються та пристосовуються до нових політичних та економічних реалій. Сучасний глобальний економічний ландшафт вимагає розробки скоординованих рішень, які не оподатковуються фіскальним шляхом, для зміцнення інвестиційного клімату в країнах і розвитку стійкості до майбутніх потрясінь. Протягом останніх трьох десятиліть приватний сектор був в авангарді економічних перетворень у всьому світі. Інтеграція з глобальними ринками та підвищення конкурентоспроможності інвестицій сприяли безпрецедентному зростанню багатьох економік. Враховуючи нинішній контекст, уряди звертаються до Світового банку за порадою щодо стратегій, які дозволять і пов'яжуть іноземний і внутрішній приватний сектор із динамізмом, створеним транскордонною торгівлею та інвестиціями, і підтримають стійкість і відновлення їхніх економік у стійких і інклюзивний спосіб. Глобальний інвестиційний клімат підтримує країни-клієнти у створенні сприятливого бізнес-середовища для всіх компаній, залученні нових джерел інвестицій і максимальному збільшенні впливу прямих іноземних інвестицій, сприяючи таким чином здоровій динаміці фірми, економічним перетворенням і створенню робочих місць. Стратегія Застосовуючи комплексний підхід, який усуває правові, нормативні, адміністративні та інституційні бар'єри, що впливають на всі етапи життєвого циклу бізнесу та інвестицій, Світовий банк допомагає країнам створити конкурентоспроможний інвестиційний клімат, сприятливий для стимулювання інвестицій для розвитку бізнесу. Здатність мобілізувати широкий спектр інструментів Групи Світового банку, включно з консультаційними послугами та аналітикою (ASA) і різноманітними кредитними продуктами (DPF, P4R та IPF), щоб допомогти країнам, що розвиваються, наші експерти з бізнес-середовища та інвестиційної політики та просування забезпечують інтегровану ІС рішення, засновані на трьох стовпах: Стимулювання реформ, заснованих на фактичних даних: Глобальна аналітика та контрольні показники, такі як Індекс глобальної конкурентоспроможності

Всесвітнього економічного форуму, Doing Business, опитування підприємств Всесвітнього банку, Глобальна база даних регуляторних ризиків поставили бізнес-середовище та реформи інвестиційної політики на перший план. порядку денного політиків і створили великий попит на підтримку в цій сфері [100].

Розробка останнього покоління інструментів діагностики інвестиційного клімату стала можливою завдяки розробці інструментів діагностики інвестиційного клімату останнього покоління, що дозволяє визначити джерела бар'єрів входу, ринкових спотворень, оцінити обов'язкові обмеження для фірм і кількісно визначити потенційний вплив політичних реформ.

В основі всіх втручань щодо інвестиційного клімату лежать добре розроблений набір діагностичних та аналітичних інструментів, прикладні дослідження та глибокі знання передової практики та досвіду реформ.

Цей набір знань дозволяє нашим командам мобілізувати експертизу з широкого спектру питань політики та регулювання, а також створювати інтегровані багатоінструментальні рішення, адаптовані до потреб і запитів клієнтів.

Підвищення конкурентоспроможності бізнесу: Підвищення конкурентоспроможності бізнесу: розблокування зростання за рахунок приватного сектору залежить від здатності країни створити нормативно-правову та інституційну основу, яка дозволить продуктивним місцевим і іноземним компаніям інвестувати, створювати та розвиватися як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях, а нежиттєздатним компаніям – вийти з такої діяльності. ресурси розподіляються ефективно всередині та між секторами.

Державна політика та нормативні акти відіграють вирішальну роль у стимулюванні ділової активності та посиленні конкуренції на ринку. З цією метою рішення ІС призначені для покращення нормативно-правового середовища для іноземних і вітчизняних фірм на всіх етапах життєвого циклу інвестицій і бізнесу.

Підтримуючи впровадження прозорих, інклюзивних, передбачуваних і ефективних політик і регуляторних практик, команда інвестиційного клімату допомагає урядам розкрити потенціал для розвитку приватного сектору та стимулювати фірми інвестувати, конкурувати та рости, що, у свою чергу, створює продуктивні робочі місця.

Розширення інвестиційних можливостей: залучення прямих іноземних інвестицій допомагає зв'язати економіку країни з глобальними ланцюжками вартості та сприяє економічному вдосконаленню. ПІІ приносять у країни інвестиції, робочі місця, збільшення експорту, вторинні ланцюжки поставок, нові технології та бізнес-практики. Хоча переваги ПІІ загально визнані, вони не надходять без сприятливого політичного, правового та інституційного середовища. У глобальному середовищі, яке сильно вплинуло на пандемію COVID-19, але все ще піддається швидким технологічним змінам і політичній невизначеності, країни повинні вдосконалити свої ціннісні пропозиції як місця для інвестицій.

Крім того, щоб повністю використати вигоди від ПІІ, країна потребує чіткої та ефективної реалізації інвестиційної стратегії та політики. Використовуючи комплексний підхід, який усуває правові, нормативні, процедурні та інституційні бар'єри, що впливають на всі етапи життєвого циклу інвестицій, команда інвестиційного клімату допомагає країнам створити конкурентоспроможний інвестиційний клімат, сприятливий для залучення, утримання та розширення сталого ПІІ.

Враховуючи, що успішне розроблення та впровадження реформ інвестиційного клімату потребує скоординованих зусиль багатьох галузевих міністерств і відомств, наші команди допомагають урядам розробляти програми реформ інвестиційного клімату в контексті ширшого порядку денного конкурентоспроможності; визначити пріоритетні напрями реформування на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу; встановити чіткі цілі з

вимірними результатами; зміцнити інституційну спроможність механізмів державно-приватного діалогу та міжміністерських комітетів з реформ [73].

1.3 Пріоритетні напрями та форми розвитку міжнародної інвестиційної діяльності у контексті досягнення цілей сталого розвитку

Розглядаючи міжнародні інвестиції з точки зору їх впливу на досягнення цілей сталого розвитку, важливо відмітити, що вони є не лише потужним каталізатором економічного зростання, але й ключовим фактором соціальних та екологічних перетворень. Особливий акцент у міжнародній інвестиційній діяльності в цьому контексті робиться на інтеграції принципів сталого розвитку, які охоплюють екологічну відповідальність, соціальну справедливість та економічну ефективність [9; 100].

Пріоритетні напрями в міжнародних інвестиціях, які сприяють сталому розвитку, включають інвестиції в зелену економіку, які забезпечують не лише екологічну відповідальність, але й ефективне використання ресурсів. Це охоплює розвиток відновлюваної енергетики, енергоефективності, інвестиції в чисті технології та екологічно стійку інфраструктуру.

Такий підхід не тільки сприяє зниженню викидів парникових газів та зменшенню екологічного впливу, але й підтримує розвиток нових секторів економіки, створюючи нові робочі місця та відкриваючи нові ринки.

Інвестиції, орієнтовані на соціальний розвиток, включають проекти, спрямовані на поліпшення якості життя, освіти, охорони здоров'я та доступності базових соціальних послуг.

Це не тільки сприяє підвищенню рівня життя населення, але й забезпечує більш стабільне та включене суспільство, що, в свою чергу, створює сприятливе середовище для довгострокового економічного зростання.

Значну увагу також приділяється підтримці малих та середніх підприємств, які є основою економічного розвитку багатьох країн. Інвестиції в цей сектор не

тільки сприяють розвитку підприємництва, але й забезпечують створення робочих місць, розширення місцевого виробництва та покращення інноваційного потенціалу.

У контексті форм розвитку міжнародної інвестиційної діяльності, особливе місце займають прямі іноземні інвестиції, які включають створення нових підприємств, розширення існуючих, а також спільні підприємства та стратегічні альянси. Ці форми інвестицій забезпечують не тільки фінансовий капітал, але й передачу знань, умінь та технологій, сприяючи таким чином комплексному розвитку приймаючих країн.

Таким чином, міжнародні інвестиції, орієнтовані на сталий розвиток, відіграють важливу роль у формуванні більш справедливого, стабільного та екологічно стійкого світу, де економічний прогрес поєднується з соціальною відповідальністю та екологічною обачністю. Однією із глобальних тенденцій розвитку корпоративної соціальної відповідальності наприкінці 20-го і початку 21-го сторіччя є її інституціоналізація. Якщо у середині і більшій частини другої половини 20 сторіччя рішення щодо ступеня залучення компаній до вирішення соціальних і екологічних проблем і вибору аспектів КСВ залишалися на розсуд менеджменту компаній, у 21-му столітті вже існує велика кількість стандартів, рекомендацій, систем сертифікацій, які створюють нормативну базу КСВ, надають настанови і допомагають компаніям упорядкувати процес управління КСВ, охоплюючи при цьому максимальну кількість аспектів. Звісно, компанії самі вирішують, чи керуватися стандартами і чи проходити сертифікацію, але сьогодні, і дедалі більше, сертифікація систем менеджменту у сфері КСВ стає якщо не конкурентною перевагою, то важливою складовою іміджу компанії в очах різних груп стейкхолдерів. Крім того для багатьох національних компаній це знижує бар'єри для виходу на глобальні ринки.

Існує чимало стандартів КСВ, причому деякі з них відносяться до окремих аспектів КСВ, наприклад, стандарт SA8000 (для оцінки соціальних аспектів систем управління) або ISO 14000 (серія стандартів екологічного менеджменту),

а інші охоплюють всі аспекти КСВ, наприклад, ISO 26000. Розглянемо найважливіші стандарти КСВ більш детально і покажемо, яку корисну для побудови систем управління КСВ інформацію вони містять.

Почнемо з найбільш загального стандарту КСВ, а саме ISO 26000.

Стандарт ISO 26000 – керівництво із соціальної відповідальності (діюча версія ISO 26000:2010), являє собою скоріше рекомендації ніж вимоги до КСВ, а тому він не передбачає сертифікації. Стандарт роз'яснює, що таке КСВ, а також допомагає компаніям організувати діяльність з КСВ, спираючись на найкращі світові практики у сфері КСВ. Рекомендації стандарту можуть застосовуватися будь якими організаціями, незалежно від їхнього розміру, виду діяльності і місцезнаходження [76].

Зокрема, стандарт ISO 26000 визначає принципи соціальної відповідальності, такі як підзвітність, прозорість, етичність, врахування інтересів стейкхолдерів, дотримання вимог законодавства і міжнародних норм. Стандарт надає настанови щодо таких аспектів КСВ, як корпоративне управління, права людини, трудові практики, вплив на навколишнє середовище, чесні і справедливі практики бізнесу, відносини зі споживачами і місцевими громадами. Важливим є розділ 7 даного стандарту, який містить рекомендації щодо інтеграції соціальної відповідальності у діяльність компанії на всіх рівнях і у всіх сферах. Така інтеграція є необхідною, якщо стратегія КСВ є складовою загальної бізнес-стратегії організації, коли важко виокремити підрозділи, що мають або не мають безпосереднього відношення до КСВ. Звісно, в процесі такої інтеграції надзвичайно важливими є комунікації, як внутрішні, спрямовані на усвідомлення всіма працівниками компанії її місії, бачення, стратегій і бізнес-філософії, так і зовнішні, призначені інформувати всі зацікавлені сторони за межами компанії про її діяльність у сфері КСВ.

Стандарт ISO 26000, таким чином, пропонує холістичний тобто системний підхід до КСВ, в якому різні її аспекти інтегровані в систему управління.

Далі розглянемо стандарт КСВ, що відноситься до сфери управління людськими ресурсами організації, а саме SA 8000, який був розроблений Social Accountability International – міжнародною організацією із соціальної відповідальності у 1997 році. Діюча версія стандарту – SA8000:2014 [92]. Основне призначення стандарту – це покращення умов праці і життєвого рівня працівників. Стандарт спирається на міжнародні нормативні документи, такі як Універсальна декларація прав людини, конвенції Міжнародної організації праці та національне законодавство. Стандарт є універсальним, тобто може бути застосованим до будь якого типу організації.

Рисунок 1.1 – Холістична модель КСВ в стандарті ISO 26000 – сім аспектів відповідальності

Джерело: розроблено автором.

Стандарт SA 8000 дозволяє оцінити такі аспекти КСВ, як дитяча праця; примусова праця; здоров'я і безпека працівників; свобода професійних об'єднань і право на колективні переговори з роботодавцем; дискримінація; дисциплінарні заходи; тривалість робочого часу; оплата праці; системи управління.

Сертифікація за стандартом SA 8000 дозволяє компанії:

- продемонструвати всім зацікавленим сторонам (потенційним працівникам, бізнес-партнерам, державі) соціальну відповідальність компанії;
- знизити ризики у соціальній сфері;
- покращити умови праці, підвищити мотивацію працівників і моральний клімат в організації;
- покращити імідж компанії як роботодавця, зменшити плинність кадрів;
- отримати доступ до нових ринків, де вимогою для входу є соціально відповідальна поведінка, бажано підтверджена сертифікацією за міжнародними стандартами КСВ.

Social Accountability International також створила інструмент, що має допомогти підприємствам у процесі оцінки і удосконалення їхніх систем управління. Таким інструментом є так званий «Соціальний відбиток пальця», що включає самооцінку і незалежну зовнішню оцінку компанії [93]. Даний інструмент дозволяє оцінити систему управління і виявити ті її аспекти, що необхідно удосконалювати. Всього за цією методикою оцінюють 10 аспектів управління, а саме:

- політики, процедури и звітність;
- наявність команди, що відповідає за соціальну діяльність;
- ідентифікація і оцінка ризиків;
- моніторинг;
- залучення працівників і комунікації;
- правління скаргами і вирішення конфліктів;
- можливість зовнішньої перевірки і взаємодія із стейкхолдерами;
- коригувальні і превентивні дії;
- навчання і розвиток персоналу;
- управління постачальниками і підрядниками.

Ці десять складових системи управління компанією мають вирішальне значення для постійного удосконалення її соціальних показників.

Система управління оцінюється за 5-ти бальною шкалою, представленою у таблиці 1.1.

Таким чином, методика «Соціальний відбиток пальця» дозволяє оцінити систему управління з точки зору її адекватності вимогам стандарту SA 8000, виявити слабкі місця і вказати шляхи удосконалення цієї системи.

Іншим важливим стандартом, що відноситься до окремого аспекту КСВ є стандарт ISO 14000, точніше кажучи, серія стандартів ISO 14000 [74] Дані стандарти пропонують практичні інструменти екологічного менеджменту для всіх видів організацій. Зокрема, стандарт ISO 14001:2015 [75] спрямований на створення систем екологічного менеджменту для управління впливом організації на навколишнє середовище. Цей стандарт визначає критерії ефективної системи екологічного менеджменту, але не конкретні результати діяльності організації щодо охорони навколишнього середовища.

Таблиця 1.1 – Шкала оцінки системи управління за методикою «Соціальний відбиток пальця»

Оцінка (балів)	Опис стану системи управління
1	Відсутність обізнаності про SA 8000 або будь-яку іншу систему управління соціальною сферою
2	Частково розроблена система управління, яка є в основному нерезультативною, непослідовною і має реагуючий характер
3	Система управління є повністю розробленою, але неповністю впровадженою
4	Система управління повністю розроблена і впроваджена на постійній і регулярній основі
5	Розроблена і впроваджена зріла система управління, що постійно удосконалюється.

Джерело: [93]

Він застосовується до тих екологічних аспектів діяльності організації, її продуктів та послуг, які організація може контролювати і на які може чинити вплив.

Рекомендації стандарту ISO 14001:2015 стосуються визначення екологічного контексту організації і очікувань зацікавлених сторін, аспектів системи екологічного менеджменту, екологічної політики організації, питань планування у сфері екологічного менеджменту, операційного планування, планування дій на випадок надзвичайних ситуацій, управління ризиками, ведення документації, моніторингу, оцінки результатів, внутрішнього аудиту і організації постійного удосконалення у сфері екологічного менеджменту. Більш ніж 300 тисяч організацій у 171 країні мають сертифікати за стандартом ISO 14001:2015, видані незалежними органами на підставі аудиту діяльності організації в екологічній сфері і встановлення відповідності цієї діяльності вимогам стандарту [74]. Наявність таких сертифікатів сигналізує стейкхолдерам організацій, що системи екологічного менеджменту впроваджені належним чином.

Таким чином, застосування рекомендацій стандарту ISO 14001:2015 допомагає організаціям

- створити дієву систему екологічного менеджменту;
- підвищити ефективність використання ресурсів;
- зменшити відходи;
- знизити витрати;
- зменшити негативний вплив на зовнішнє середовище;
- підвищити рівень довіри з боку споживачів та інших стейкхолдерів.

Варто також згадати ще один інструмент управління КСВ в екологічній сфері, а саме систему екоменеджменту і аудиту Європейського союзу (The EU Eco-Management and Audit Scheme (EMAS) [68]. Цей інструмент був розроблений Європейською комісією у 1993 році з метою удосконалення екологічних аспектів діяльності організації, а також для оцінювання і звітування про результати діяльності в екологічній сфері.

Стандарти EMAS є жорсткішими за ISO 14000, і хоча ISO 14001:2015 є центральною складовою EMAS, останній включає і додаткові вимоги до

організацій. Взагалі, ISO 14 000 – це перш за все стандарти, що стосуються засад діяльності організації (документації, процедур і відповідальності), але, як зазначалося вище, не самих екологічних результатів діяльності. ISO 14001:2015 вимагає постійного удосконалення системи екологічного менеджменту, а EMAS додатково вимагає покращення самих показників діяльності в екологічній сфері (ключових показників ефективності – КРІ), таких як ефективність використання енергії, матеріалів, води, обсяги відходів, викидів, вплив на біорізноманіття. Ще одною важливою вимогою EMAS є залучення працівників і інших стейкхолдерів організації з метою використання їхніх ідей, вмінь, досвіду та ін.

Організації можуть сертифікуватися за стандартом EMAS. Сертифіковані організації включаються в реєстр [68]. Жодної української компанії в даному реєстрі немає.

Орієнтирами для діяльності компаній з КСВ виступають також глобальні цілі сталого розвитку (рисунок 1.2). Цілі були затверджені у вересні 2015 року на Саміті ООН зі сталого розвитку та прийняття Порядку денного розвитку після 2015 року, що відбувся в рамках 70-й сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку, у підсумковому документі Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». Сімнадцять Цілей Сталого Розвитку додатково конкретизуються у 169 завданнях. Україна приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку.

Організації можуть також взяти на себе певні зобов'язання з КСВ, приєднавшись до Глобального Договору ООН (The UN Global Compact) [97]. Глобальний договір ООН – це міжнародна ініціатива, спрямована на заохочення організацій, перш за все бізнес-організацій, в усьому світі до сталого розвитку і соціально відповідальної поведінки. Зокрема, відповідно до Глобального договору ООН, організації мають, як мінімум, дотримуватися фундаментальних принципів відповідальної поведінки в таких сферах, як права людини, трудові практики, збереження навколишнього середовища та протидія корупції. Десять принципів Глобального договору ООН виводяться з низки міжнародних

документів та декларацій. Серед них Універсальна декларація прав людини, Декларація Міжнародної організації праці щодо фундаментальних принципів і прав на робочому місці, Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища та розвитку та Конвенція ООН проти корупції.

Рисунок 1.2 – Глобальні цілі сталого розвитку

Джерело: [9]

Організації учасники Глобального договору ООН зобов'язані представляти щорічний звіт про прогрес (Communication on Progress) з точки зору дотримання десяти принципів договору і свого внеску в досягнення цілей сталого розвитку (рисунок 1.2). Звіт готується у довільній формі, але має обов'язково містити інформацію про прихильність керівництва організації до принципів Глобального договору ООН, опис практичних дій організації у сфері прав людини, трудових відносин, захисту навколишнього середовища і протидії корупції, досягнення цілей сталого розвитку, а також кількісні результати. Вимоги до змісту звіту зараз переглядаються з метою підвищити прозорість діяльності організацій, краще відстежувати прогрес у сфері соціальної відповідальності, і у 2021 році будуть сформульовані нові вимоги [67]. Якщо організація не звітує протягом двох років, вона виключається з числа учасників Глобального договору ООН.

Оскільки важливими аспектами управління КСВ є комунікації зі стейкхолдерами і корпоративна звітність з КСВ, розглянемо стандарти, що надають рекомендації з приводу цих видів діяльності, зокрема, стандарти соціальної звітності AA1000 і стандарти Глобальної ініціативи зі звітності.

Серія стандартів соціальної звітності AA1000 була розроблена британським інститутом соціальної і етичної звітності (AccountAbility) у 1999 році і мала за мету підвищення якості нефінансової звітності, прозорості й сталості бізнесу за рахунок максимального залучення зацікавлених сторін і врахування їхньої думки при проведенні аналізу діяльності компанії. Сьогодні AccountAbility – це глобальна консалтингова фірма, що займається розробкою стандартів і працює як з бізнес-організаціями, так і з урядовими організаціями для просування відповідальних практик бізнесу [64]. Стандарти AA1000 призначені для вимірювання результатів діяльності компаній у сфері КСВ і пропонують процедури і набір критеріїв, за допомогою яких можна проводити аудит соціальних і етичних аспектів діяльності організацій. Стандарти можуть використовуватися організаціями будь-якого типу.

Серія стандартів AA1000 [63] включає

1. Стандарт принципів підзвітності (AA1000 AccountAbility Principles Standard (AA1000AP: 2018)), який містить принципи відповідальності, що являють собою основу всієї серії стандартів і надають можливість організаціям виявити найсуттєвіші проблеми у сфері сталого розвитку і відреагувати на них. Нижче ми розглянемо ці принципи.

2. Стандарт верифікації звітів (AA1000 AccountAbility Assurance Standard (AA1000 AS:2008 з додатком від 2018 року) складає основу для верифікації звітності з КСВ (сталого розвитку) третіми сторонами, пропонуючи методологію для оцінки рівня відповідності базовим принципам стандарту AccountAbility.

3. Стандарт зі взаємодії із зацікавленими сторонами (AA1000 AccountAbility Stakeholder Engagement Standard (AA1000SES:2015) являє собою

керівництво щодо взаємодії зі стейкхолдерами і залучення їх до діалогу і оцінки діяльності організації.

Як зазначалося вище, серія стандартів AA1000 базується на принципах, викладених у стандарті AA1000AP: 2018 [63] (рисунок 1.3). Ці принципи включають:

- інклюзивність (Inclusivity) – залучення стейкхолдерів до процесу прийняття відповідальних стратегічних рішень з метою досягнення сталого розвитку;

- суттєвість (Materiality) – актуальність, релевантність і значимість проблеми для організації і її стейкхолдерів;

- відповідальність (Responsiveness) – це прозора діяльність організації щодо усунення проблем у сфері сталого розвитку, які визначаються організацією та її стейкхолдерами як суттєві, і їхніх наслідків;

- вплив (Impact) – організації повинні відстежувати, вимірювати і бути відповідальними за те, як їх діяльність впливає на екосистеми у широкому розумінні.

Стандарти комунікацій з КСВ пропонує також Глобальна ініціатива зі звітності (Global Reporting Initiative (GRI)), незалежна міжнародна організація, яка була створена у 1997 році, а у 2000 році вже опублікувала першу повну версію рекомендацій з нефінансової звітності компаній. Метою діяльності Глобальної ініціативи зі звітності є створення єдиних стандартів, які мають допомогти компаніям організувати збір інформації щодо соціального, економічного і екологічного впливу їхньої діяльності на суспільство і підготовку чітких і прозорих звітів для широкого кола стейкхолдерів. Існування єдиних стандартів полегшує порівняння діяльності організацій у нефінансовій сфері. Стандарти Глобальної ініціативи зі звітності використовують понад 10000 компаній у більш ніж 100 країнах світу.

Остання версія стандартів нефінансової звітності – це the Sustainability Reporting Standards (2016), які є результатом удосконалення стандартів протягом

майже двадцятирічного періоду, втілюють у собі найкращі практики КСВ в глобальному масштабі, спрямовані на інформування стейкхолдерів про позитивний і негативний внесок компаній у сталий розвиток і є доступні для всіх зацікавлених компаній безкоштовно [69].

Рисунок 1.3 – Принципи стандартів AA1000

Джерело: [63]

Стандарти Глобальної ініціативи звітності 2016 року мають модульну структуру. Вони включають універсальні стандарти і специфічні. Три універсальних стандарти – це GRI 101 (загальні принципи звітності з точки зору змісту і якості звітування); GRI 102 (загальна інформація про організацію); GRI 103 (підходи менеджменту до кожного з ключових аспектів, тобто аспектів діяльності, в яких організація чинить суттєвий економічний, соціальний і екологічний вплив). Універсальні стандарти використовується усіма організаціями при підготовці звітів.

Інша група стандартів – це спеціальні стандарти, що відносяться до ключових економічних (GRI 200), екологічних (GRI 300) і соціальних (GRI 400)

аспектів діяльності. Організації можуть обирати з цих стандартів конкретні питання, що є для них релевантними і що мають бути відображені у звіті. Так, наприклад, стандарти економічного модулю стосуються звітування щодо економічних показників діяльності, присутності на ринку, непрямих економічних впливів, практик закупівлі, антикорупційних практик, конкурентної поведінки, сплати податків. Стандарти екологічного блоку надають рекомендації щодо звітування про використання матеріалів, енергії і води, здійснення викидів, генерацію відходів і стічних вод, біорізноманіття, контролю екологічних аспектів діяльності постачальників, а також дотримання вимог екологічного законодавства. Соціальний модуль стандартів охоплює зокрема такі ключові теми, як трудові відносини, безпека праці і здоров'я працівників, навчання і освіта, рівні можливості, відсутність дискримінації, дитяча праця, права людини, свобода асоціацій і колективні перемовини, взаємодія з місцевими громадами, маркетинг та маркування товарів, безпека і здоров'я споживачів та інші.

Компанія, що вирішила керуватися стандартами GRI у своїй звітності з КСВ (сталого розвитку), може обрати один з двох форматів звітування – базовий (core) і повний (comprehensive). Базовий формат є простішим. Наприклад, компанія може обрати для детального опису за всіма вимогами відповідного спеціального стандарту тільки одну з ключових тем (material topics), в той час як повний формат вимагає дотримання вимог стандарту для всіх ключових тем.

Організації, що використовують стандарти Глобальної ініціативи зі звітності і посилаються на них, представляючи свої звіти стейкхолдерам, мають надсилати ці звіти до GRI, де вони вносяться до і зберігаються у загальній базі звітів за всі роки з відкритим доступом. Після отримання звітів від компаній GRI рецензує і верифікує їх, підтверджуючи їх відповідність стандартам. Точніше кажучи, на сайті GRI існує дві бази – одна для верифікованих звітів за GRI стандартами [78], а інша – для всіх поданих до GRI звітів зі сталого розвитку [94],

включаючи ті, що підготовлені з використанням старих стандартів у минулі роки, і ті, що підготовлені у довільному форматі.

Ще одною важливою сучасною ініціативою, яка стосується оприлюднення звітів компаній з метою інформування своїх стейкхолдерів щодо своєї діяльності, є інтегрована звітність, що включає як фінансові, так і нефінансові показники діяльності компаній, тобто вказує на зв'язок між ними. Інтегрований звіт – це стисла інформація про те, як стратегія організації, корпоративне управління, результати і перспективи в контексті зовнішнього середовища ведуть до створення цінності у короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі [72].

Особливостями інтегрованої звітності є те, що на відміну від інших стандартів звітності вона спрямована перш за все на інвесторів і має за мету продемонструвати, яким чином компанія створює цінність. Але ця інформація є також корисною для інших стейкхолдерів, оскільки цінність створюється не тільки для власників компанії, а й для працівників, споживачів, постачальників, місцевих громад та ін.

Розробники даного стандарту намагалися знайти розумний баланс між гнучкістю вимог до звітів, що допомогло б адаптувати їх до індивідуальних характеристик і конкретних обставин компаній і можливістю порівняння між компаніями. Так, стандарт не вказує конкретні ключові показники результативності, методи вимірювання, конкретні питання, що мають бути викладені у звіті [72]. Інтегрований звіт має пояснити, як організація використовує ресурси і як вона впливає на них в процесі своєї діяльності. Ці ресурси називаються в контексті стандарту інтегрованої звітності капіталами, розглядаються як певна цінність, яка може бути збільшена, зменшена або трансформована в результаті діяльності організації, і включають фінансовий, виробничий (фізичні активи), інтелектуальний, людський, соціальний і природний капітал. Хоча організації не зобов'язані використовувати термін «капітал» у своїх звітах, але вони мають керуватися ідеєю цих капіталів при

аналізі своєї діяльності і описі бізнес-моделі, складовими якої є ресурси, види бізнес-діяльності, продукти і послуги, наслідки (результати, вплив).

Одною з головних керівних засад інтегрованої звітності є те, що звіт має продемонструвати холістичну картину поєднання, взаємодії і взаємозалежності між різними факторами, що впливають на спроможність організації створювати цінність протягом часу. Крім того, звіт має висвітлити природу і якість відносин організації зі своїми ключовими стейкхолдерами, зокрема, як і якою мірою організація розуміє, враховує і реагує на їхні легітимні потреби і інтереси. Підготовка інтегрованих звітів сприяє більш глибокому усвідомленню організаціями своєї ролі у суспільстві і численних взаємозв'язків із суспільством, формує системний і холістичний підхід до управління організаціями.

Доступ до бази звітів зі сталого розвитку найрізноманітніших компаній з різних країн світу, який надається на сайті GRI, а також приклади звітів на сайті Інтегрованої Звітності, є важливими з точки зору вивчення досвіду, запозичення ідей не тільки у сфері підготування звітів, але й ідей щодо можливих видів діяльності з КСВ у конкретній галузі, конкретному бізнесі.

Слід зазначити, що існування стандартів звітності з КСВ є важливим не тільки з точки зору інформування стейкхолдерів про діяльність і вплив організації. Ці стандарти допомагають у плануванні й забезпеченні контролю діяльності у сфері КСВ, ідентифікації стейкхолдерів, виявленні ключових тем, розробці політик щодо КСВ, а також визначенні ключових показників результативності.

Підсумовуючи результати дослідження теоретико-методологічних основ управління КСВ зазначимо, що на сьогоднішній день не існує єдиного підходу до трактування КСВ, що обумовлюється значною мірою багатогранністю і багатомірністю цього поняття, а також його постійною еволюцією під впливом великої кількості різноманітних чинників. На підставі вивчення існуючих трактувань КСВ пропонуємо наступне визначення цього поняття. КСВ – це підтримання балансу інтересів внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів організації,

заснованого на принципах мінімізації негативних зовнішніх ефектів від діяльності організації, дотримання існуючих норм законодавства, етичних норм і прав людини, а також забезпечення економічної життєздатності бізнесу.

Вважаємо, що найперспективнішим з існуючих підходів до КСВ є інтеграційний підхід, що вимагає інтеграції КСВ у бізнес-стратегії організації. Пропонуємо модель управління КСВ, що на відміну від існуючих включає такі етапи, як дослідження в процесі планування КСВ не тільки локальних, але й глобальних тенденцій розвитку і міжнародних стандартів КСВ, аналіз внутрішніх обмежень організації, а також вимірювання соціального ефекту і організацію комунікацій із зацікавленими сторонами.

Висновки до розділу 1

Залучення інвестицій та створення умов економічного зростання шляхом інвестування є фундаментальними завданнями більшості країн. Для України додаткову гостроту й актуальність ці проблеми набувають під час повномасштабного вторгнення в Україну, яке, по-перше, критично погіршило інвестиційний клімат країни, а, по-друге, зумовило появу цілої низки нових проблем, що потребують залучення зовнішніх інвестицій, – починаючи із забезпечення населення елементарними умовами життєдіяльності і закінчуючи технологічно складними, нетривіальними, системними рішеннями, такими, як релокація виробничих потужностей, радикальна зміна логістичних ланцюжків, визначення нових форм та механізмів забезпечення функціонування об'єктів критичної інфраструктури та багато іншого.

Міжнародна інвестиційна діяльність є складним системним процесом, що залучає у взаємодію цілу низку економічних суб'єктів - стейкхолдерів, якими виступають: інвестори, шукачі інвестицій, уряди та регуляторні органи, фінансові посередники, консультанти та аналітики, державні та міжнародні інституції.

Інвестиційна привабливість – це оцінка, що вказує на те, наскільки конкретний актив, проект, компанія, регіон або країна є привабливими для інвестування; розкрито зміст її основних аспектів та факторів, що впливають на її формування: економічні фактори, політична стабільність, правова система, регуляторне середовище, інфраструктура, ринкові можливості, ризики, інвестиційні стимули, технологічний розвиток та інновації

Інвестиційна привабливість та відповідні оціночні критерії є внутрішньо зумовленими та індивідуалізованими для кожної компанії, оскільки вони безпосередньо впливають з унікальних стратегічних орієнтирів, місій та глобальних цілей, що надає кожному інвестиційному рішенню специфічний контекст, вимагаючи при цьому обережного та диференційованого підходу в застосуванні універсальних методик оцінки.

Міжнародні інвестиції відіграють складну та суперечливу роль у їхньому впливі на соціально-економічний розвиток країн – донорів та країн – реципієнтів інвестицій. Вони чинять комплексний вплив на соціально-економічний розвиток, з одного боку, сприяючи економічному зростанню, створенню робочих місць та трансферу технологій у країнах-реципієнтах, з іншого – потенційно ведучи до залежності від інвесторів та надмірної експлуатації ресурсів. Що стосується країн-донорів, то для них інвестування в економіку зарубіжних країн так само має протилежні наслідки, оскільки, з одного боку, – це можливість для забезпечення прибутку та розподілу ризиків, а з іншого, водночас – ризик витоку капіталу та політичні ризики;

У сучасних умовах поступово склалася нова парадигма в міжнародних інвестиціях, де досягнення високого прибутку поєднується з врахуванням сталого розвитку та відповідальності перед суспільством та навколишнім середовищем. Її ключовими аспектами є: інвестиції в «зелену» економіку, соціально відповідальні інвестиції, інвестиції в інфраструктуру та основні сервіси, підтримка малих та середніх підприємств (МСП), інвестиції в технології

та інновації, партнерства між державним та приватним секторами, впровадження принципів відповідального інвестування.

Для України залучення зарубіжних інвестицій є важливим та актуальним засобом підтримки економічного зростання, модернізації та підвищення добробуту населення. Успішність залучення іноземних інвестицій залежить від усунення головних перешкод, таких як політична, економічна та валютна нестабільність, неефективність бюрократії та корупція. Україна має активно працювати над усуненням цих обмежень та проводити структурні реформи, які підвищать прозорість, зменшать корупцію, покращать інфраструктуру та екологічні стандарти, а також зміцнять правопорядок. Ці заходи допоможуть створити більш привабливе інвестиційне середовище та сприяти сталому розвитку України.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАРУБІЖНИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

2.1 Сучасний стан та тенденції розвитку міжнародних інвестицій у світі та в Україні

В аналітичній доповіді UNCTAD «World Investment Report 2023» [100] міститься глибокий аналіз сучасних тенденцій розвитку прямих іноземних інвестицій у глобальній економіці. який поряд з іншими аналітичними матеріалами міжнародних організацій дає ключ до розуміння як сучасної ситуації на міжнародному ринку інвестицій, так і до визначення прогнозів його розвитку, у тому числі щодо проблем соціально-економічного розвитку України (рисунок 2.1).

Глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у 2022 році скоротилися на 12 % до 1,3 трильйона доларів США після падіння у 2020 році та відновлення у 2021 році.

Безліч криз і викликів на світовій арені – війна в Україні, високі ціни на продовольство та енергоносії, ризики рецесії та боргового тиску в багатьох країнах – негативно вплинули на глобальні ПІІ. Значення міжнародного проектного фінансування та транскордонних злиттів і поглинань (M&As) були особливо похитнуті жорсткішими умовами фінансування, зростанням процентних ставок і невизначеністю на фінансових ринках. Вартість міжнародних угод з проектного фінансування впала на 25 % у 2022 році, тоді як транскордонні M&A продажі були нижчими на 4 %. Глобальне середовище для міжнародного бізнесу та транскордонних інвестицій залишається складним у 2023 році.

Хоча економічні перешкоди, що сформували інвестиційні тенденції у 2022 році, дещо вщухли, вони не зникли. Ціни на товари, які різко зросли після початку війни в Україні, знизилися, але війна триває, а геополітична

напруженість все ще висока. Останні потрясіння у фінансовому секторі в деяких розвинених країнах посилюють невпевненість інвесторів. У країнах, що розвиваються, високий рівень боргу обмежує фіскальний простір. UNCTAD очікує, що у 2023 році тенденція до зниження глобальних ПІІ збережеться.

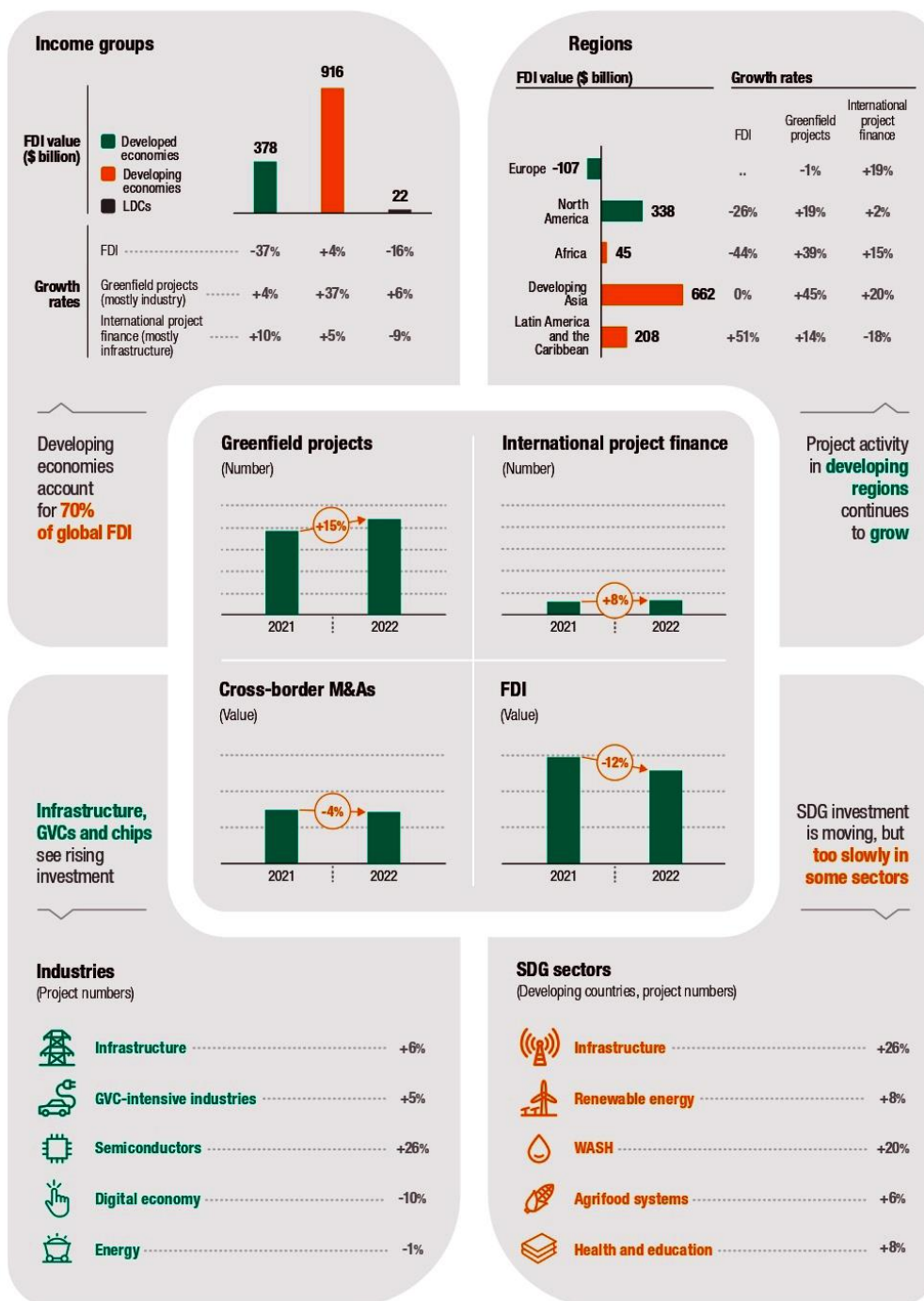

Рисунок 2.1 – Головні характеристики міжнародної інвестиційної діяльності у 2022 році

Джерело: [100]

Перші показники підтверджують негативний прогноз ПІІ: проектна діяльність ПІІ в першому кварталі 2023 року показує, що інвестори невпевнені та не схильні до ризику. За попередніми даними, кількість угод з міжнародного проектного фінансування в першому кварталі 2023 року значно скоротилася; транскордонна активність М&А також сповільнилася (рисунок 2.2).

Глобальні тенденції ПІІ відповідають іншим макроекономічним змінним, які показують негативні або повільні темпи зростання). Серед компонентів ПІІ нерозподілений прибуток залишався високим у 2022 році. Це відображає високий рівень прибутку найбільших багатонаціональних компаній (МНК) у всіх секторах, особливо у видобувних галузях.

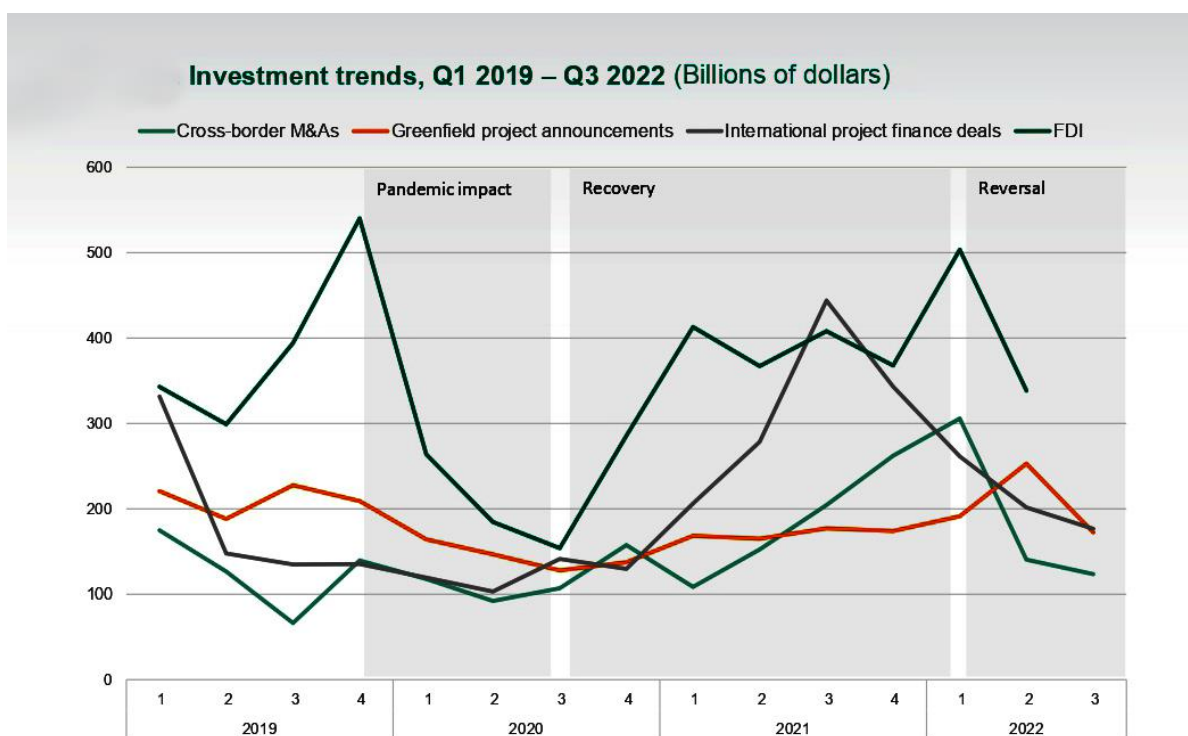

Рисунок 2.2 – Світові тенденції розвитку інвестицій

Джерело: [100]

Потоки ПІІ до розвинутих економік впали на 37 % до 378 мільярдів доларів. Значна частина падіння була спричинена одноразовими транзакціями та фінансовими потоками, і були ознаки посилення інвестицій у нові проекти. Кількість оголошених нових проектів зросла на 4 %, а вартість – на 37 %. Потоки ПІІ до країн, що розвиваються, зросли на 4 % до 916 мільярдів доларів США –

найвищого зареєстрованого рівня. Кількість оголошень про нові проекти в країнах, що розвиваються, зросла на 37 %, а їх вартість зросла більш ніж удвічі.

Це збільшення було здебільшого результатом оголошених мегапроектів у секторі відновлюваної енергетики, включаючи п'ять із 10 проектів найвищої вартості.

У 2022 році кількість інвестиційних проектів (включаючи нові проекти та міжнародні угоди про проектне фінансування) зросла на 14 %. Незважаючи на те, що в розвинених країнах було оголошено більше проектів, частка країн, що розвиваються, сягнула майже 40 % із середнього значення 33 % за останні два роки.

Більшість регіонів, окрім Центральної та Східної Азії, зафіксували збільшення анонсованих нових проектів. Найбільше зростання було в Південній Азії; кількість в Індії зросла більш ніж удвічі. Кількість оголошених проектів також зросла на дві третини в Західній Азії, головним чином через значне зростання активності в Об'єднаних Арабських Еміратах, що зробило цю країну четвертим за величиною одержувачем нових проектів у світі.

У 2022 році в Африці також спостерігався стрибок (39 %), головним чином через подвоєння кількості проектів у Єгипті та збільшення кількості проектів у такому порядку. У Східній Азії оголошені нові проекти впали на 17 %. Кількість угод з міжнародного проектного фінансування також зросла в більшості регіонів, хоча й скромніше. Найбільш значне зростання спостерігалось в Індії, де кількість проектів зросла на 64 %, що зробило її другою за кількістю міжнародних угод про проектне фінансування.

У Європейському Союзі кількість проектів зросла на 27 %, причому значне зростання спостерігалось в Італії (78 %), Німеччині (57 %) та Іспанії (10 %). Сполучені Штати залишаються найбільшим місцем для оголошених нових проектів і міжнародних угод про проектне фінансування, за ними йдуть Сполучене Королівство, Індія, Об'єднані Арабські Емірати та Німеччина для

нових проектів, а також Індія, Сполучене Королівство, Іспанія та Бразилія – для проектних фінансових угод.

У 2022 році потоки ПІІ в розвинені країни впали на 37 %, переважно в Європі та Північній Америці. В інших розвинених країнах вони зросли. У Сполучених Штатах потоки скоротилися на 26 % – до 285 мільярдів доларів США, головним чином через скорочення вдвічі транскордонних М&А, на які, як правило, припадає значна частка надходжень. Серед 10 найбільших продажів лише один стався в США.

Зменшення М&А мало прямий вплив на акціонерний компонент ПІІ, який скоротився на 35 %. Надходження суттєво скоротилися в хімічних речовинах, комп'ютерній та електронній продукції та фінансах. Інформація та комунікація залишаються найбільшою галуззю-одержувачем (51 мільярд доларів США) – на 21 % більше, ніж у 2021 році.

ПІІ в Канаду скоротилися на 20 % до 53 мільярдів доларів, оскільки транскордонні М&А продажі впали на 37 %. Як і в 2021 році, великі продажі відбулися у видобувних галузях. Наприклад, Rio Tinto (Велика Британія) придбала Turquoise Hill Resources – оператора міді та нікелю.

Кількість міжнародних інвестиційних проектів, оголошених у країнах, що розвиваються, у секторах, пов'язаних із Цілями сталого розвитку (ЦСР), суттєво зросла у 2022 році. Однак зростання є незбалансованим, у деяких секторах ЦСР спостерігається лише повільний прогрес; він дуже нерівномірний, з негативними тенденціями в НРС і стагнацією в багатьох інших країнах, що розвиваються; і перспективи зростання залишаються крихкими через очікуваний тиск на зниження загального обсягу ПІІ у 2023 році.

Більше того, міжнародна інвестиційна діяльність у секторах ЦСР у країнах, що розвиваються, все ще наздоганяє після повільного або негативного зростання на початку періоду, після прийняття ЦСР у 2015 році.

Збільшення інвестицій з 2015 року, як вимірюється кількістю нових проектів та міжнародні угоди з проектного фінансування, обмежені для

більшості секторів; один сектор (агропродовольчі системи) навіть демонструє нижчі рівні інвестиційної активності у 2022 році, ніж у 2015 році.

Відсутність прогресу в активізації міжнародної інвестиційної діяльності в секторах ЦСР викликає серйозне занепокоєння. У 2022 році загальна вартість нових інвестицій, пов'язаних із ЦСР, і міжнародного проектного фінансування в країнах, що розвиваються, досягла 471 мільярда доларів США проти 290 мільярдів доларів США у 2015 році.

Кількість міжнародних інвестиційних проектів у сфері інфраструктури (до якої входять транспортна інфраструктура, виробництво та розподіл електроенергії) телекомунікації спостерігали найбільше зростання (26 %), за ним йшов сектор водопостачання, санітарії та гігієни (WASH) (20 %). Міжнародні інвестиції в агропродовольчий сектор, включаючи добрива, залишалися на низькому рівні.

Зростання цін на продовольство та вплив війни в Україні на ціни на товари загострили продовольчу безпеку в економіках, що розвиваються, особливо в деяких найбільш вразливих країнах. Значні інвестиції в трансформацію агропродовольчих систем також необхідні для адаптації до зміни клімату.

Однак міжнародні інвестиції в сільське господарство та ланцюжок вартості сільського господарства (включаючи, серед іншого, основне сільськогосподарське виробництво; переробку харчових продуктів; виробництво насіння, добрив і пестицидів; а також пов'язану з ними технологію та науково-дослідну діяльність) залишаються на місці після прийняття ЦСР.

У 2022 році оголошені нові інвестиційні проекти зросли майже на 70 % у вартості, але лише незначно в цифрах. Найпопулярнішим місцем для нових інвестицій була Мексика з 27 проектами, за нею йдуть Туреччина та Об'єднані Арабські Емірати з 24 проектами в кожній. Кількість міжнародних угод з фінансування проектів подвоїлася, але розміри проектів були набагато меншими, оскільки загальна вартість зменшилася вдвічі.

У НРС інвестиції в сектор агропродовольчих систем зросли. Частка НРС у кількості нових проектів у країнах, що розвиваються, зросла майже вдвічі; однак НРС залучили лише 3 з 20 – у середньому набагато більших – міжнародних угод з фінансування проектів у країнах, що розвиваються (рисунок 2.3).

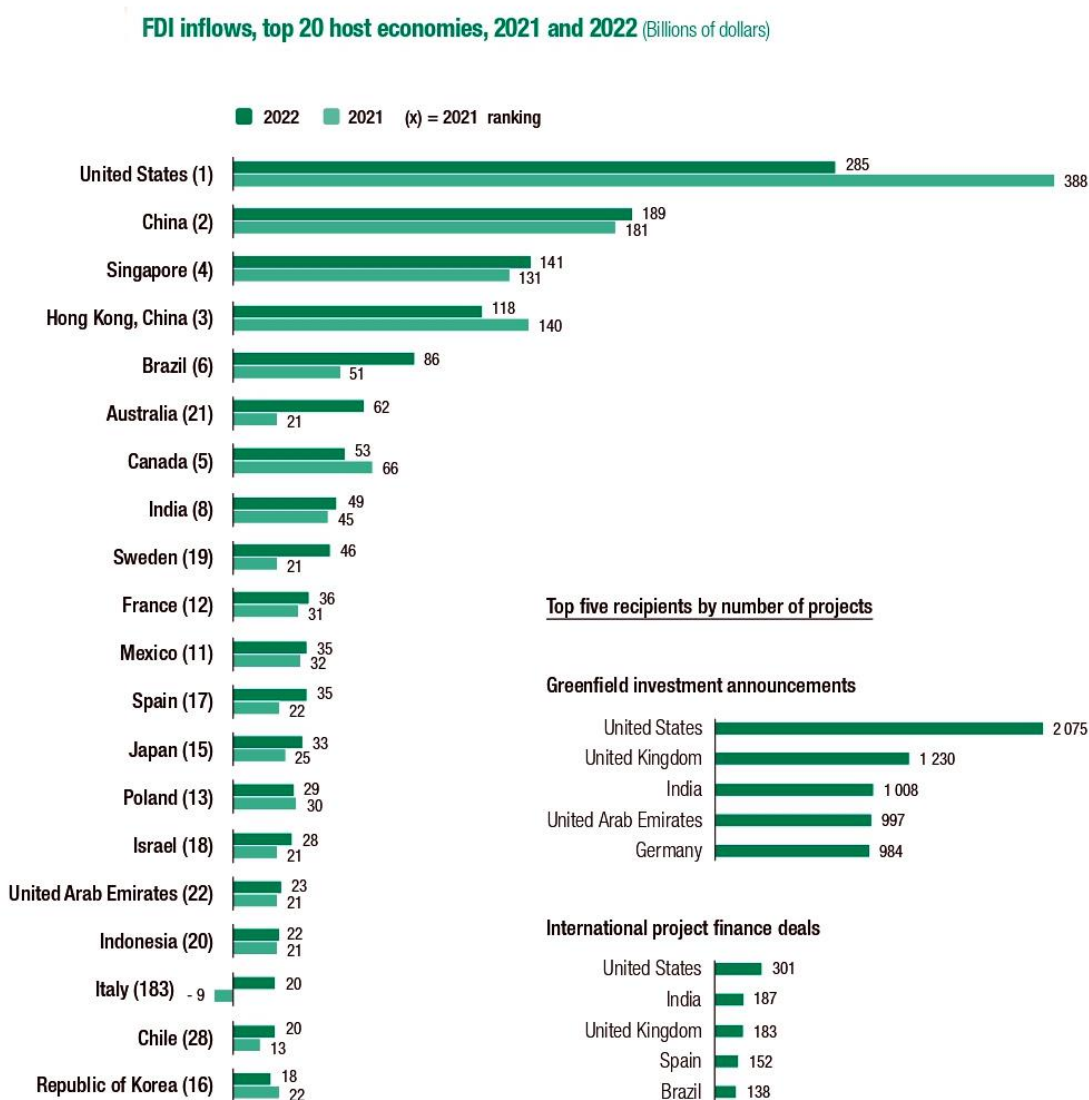

Рисунок 2.3 – Тор 20 найбільш інвестиційно привабливих економік світу та їх головні спонсори, 2021 – 2022, USD млрд.

Джерело: [100].

Європа та Центральна Азія продовжують зазнавати негативного впливу вторгнення Російської Федерації в Україну, посилення глобальних фінансових умов, стійкої інфляції та глобальної економічної фрагментації. Прогнозується,

що економічне зростання в регіоні залишатиметься слабким порівняно з довгостроковою тенденцією, що затримує наближення рівня життя до рівня країн з високим рівнем доходу. Вплив зміни клімату стає серйозним обмеженням для зростання, оскільки екстремальні погодні явища впливають на регіон все частіше та гостріше. Економічне зростання для ринків, що розвиваються, і країн, що розвиваються, регіону Європи та Центральної Азії було переглянуто до 2,4 % на 2023 рік. Прискорення зростання відображає покращені прогнози для України, Центральної Азії, Туреччини та Росії. Ризики зниження затьмарюють перспективи. Висока інфляція може зберігатися на тлі підвищеної волатильності на світових товарних ринках і різкого зростання цін на енергоносії. Глобальні фінансові умови можуть ще більше погіршитися. І глобальне зростання, яке вже є найслабшим за будь-який п'ятирічний період з 1990 року, може сповільнитися далі [77].

Роль та значення зарубіжних інвестицій у соціально-економічному розвитку України можна розглядати з різних аспектів.

Економічне зростання. Зарубіжні інвестиції сприяють збільшенню обсягів виробництва та розвитку бізнес-сектору. Це веде до зростання ВВП та підвищення загального економічного рівня країни [5; 6; 8].

Технологічний розвиток. Іноземні інвестори часто впроваджують новітні технології та бізнес-практики. Це сприяє модернізації української промисловості та підвищенню конкурентоспроможності місцевих підприємств [20; 53].

Створення робочих місць. Інвестиції в економіку України стимулюють створення нових робочих місць, що знижує рівень безробіття та підвищує життєвий стандарт населення [11].

Розвиток інфраструктури. Зарубіжні інвестиції можуть бути спрямовані на розвиток інфраструктури, що є критично важливим для довгострокового економічного розвитку країни [7; 12].

Поліпшення бізнес-клімату. Присутність іноземних інвесторів може стимулювати уряд до вдосконалення законодавства, поліпшення інвестиційного

клімату та боротьби з корупцією [19; 73]. *Зовнішньоекономічні зв'язки*. Інвестиції з-за кордону сприяють інтеграції України у світову економіку, розвитку експорту та встановленню ділових зв'язків з іншими країнами [4; 13]. *Соціальний вплив*. Часто інвестиції супроводжуються соціальними проектами, такими як підтримка освіти, охорони здоров'я, екології, що покращує якість життя громад [10].

Разом з тим слід зауважити, що, окрім позитивних аспектів, зарубіжні інвестиції також можуть мати деякі негативні наслідки для України [65; 71; 73; 77]. *Залежність від іноземних компаній*. Збільшення іноземного капіталу може призвести до залежності від зовнішніх інвесторів, особливо у стратегічно важливих галузях економіки. *Відтік прибутків за кордон*. Іноземні компанії, що працюють в Україні, часто відправляють значну частину своїх прибутків назад у країни походження, що може зменшити внутрішній капітал країни. *Конкуренція з місцевими підприємствами*. Потужні іноземні компанії можуть витіснити місцеві підприємства з ринку, особливо якщо вони не можуть конкурувати за рівнем технологій або цінами. *Екологічні проблеми*. Деякі іноземні інвестори можуть не дотримуватися екологічних стандартів, що призводить до забруднення та інших екологічних проблем. *Соціальні та культурні зміни*. Іноземний вплив може спричинити зміни у соціальних та культурних аспектах життя, що не завжди сприймаються позитивно населенням. *Політичний вплив*. Інвестиції можуть супроводжуватися спробами політичного впливу на внутрішні справи країни, особливо у випадках великих інвестицій у ключові галузі. *Ризик «економічного колоніалізму»*. Іноді інвестиції можуть призвести до створення ситуацій, коли іноземні компанії отримують надмірний контроль над економікою або природними ресурсами країни. Враховуючи ці ризики, важливо, щоб український уряд та регуляторні органи забезпечували збалансований підхід до залучення зарубіжних інвестицій, з метою максимізації їх позитивного впливу та мінімізації потенційних негативних наслідків. А, крім цього, слід зазначити, що для ефективного використання зарубіжних інвестицій Україні потрібно створити стабільне правове поле, гарантувати захист інвестицій та забезпечити

прозорість економічних процесів. Прямі іноземні інвестиції в Україну за перші два квартали 2023 року, за даними Мінфіну України, склали 2468 млн. дол. США [36], а загальну динаміку залучення зарубіжних інвестицій в Україну за період 2002 – 2023 рр. характеризують дані, які наведені у таблиці 2.1, а також на рисунку 2.4. ілюструють стан та динаміку розвитку зарубіжних інвестицій в Україні.

Таблиця 2.1 – Залучення прямих зарубіжних інвестицій в Україну за період 2002 – 2023 рр., млн. дол. США

Рік	Вартість інвестицій
2002	693
2003	1424
2004	1715
2005	7808
2006	5604
2007	9891
2008	10913
2009	4816
2010	6495
2011	7207
2012	8401
2013	4499
2014	410
2015	-458
2016	3810
2017	3692
2018	4455
2019	5860
2020	-868
2021	6687
2022	1152
2023	2468

Джерело: [36]

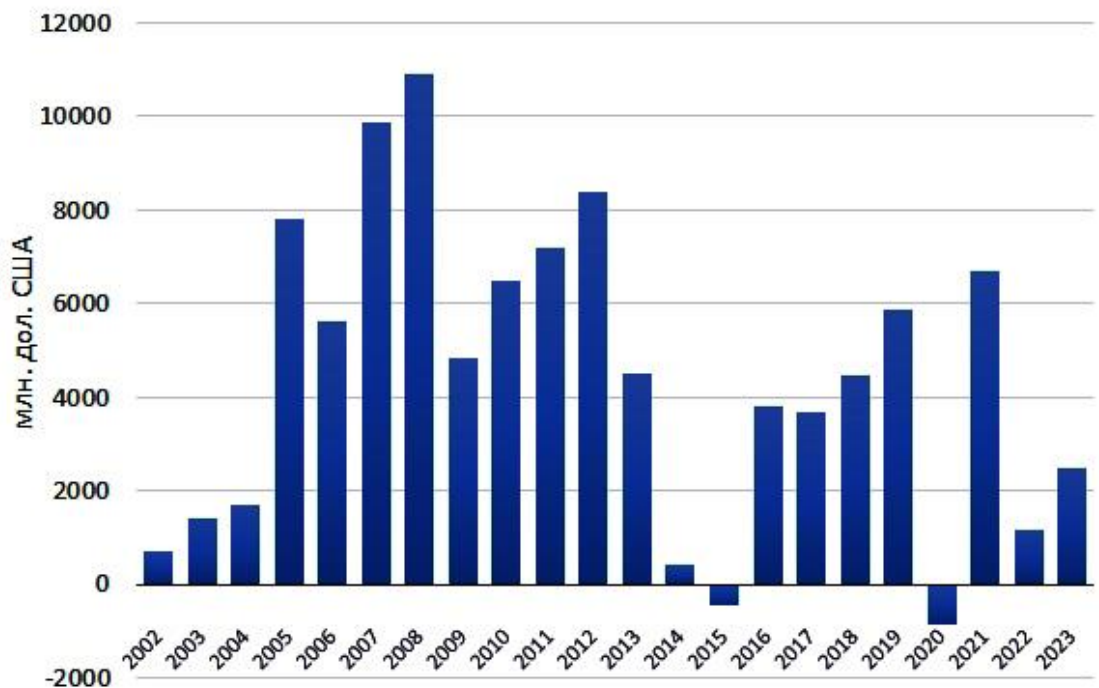

Рисунок 2.4 – Динаміка залучення прямих іноземних інвестицій в Україну, 2002–2023 роки., млн. дол. США

Джерело: розроблено автором за даними [36]

Аналіз діяльності транснаціональних компаній в Україні дозволяє виділити шість основних типів моделей інвестиційних стратегій, виходячи з особливостей їхнього цільового призначення та механізмів досягнення (див. рисунок 2.5).

Стратегія глобальної присутності (Global Presence Strategy). Ця стратегія націлена на створення та підтримку присутності на світових ринках. Компанії, які застосовують цю стратегію, мають філії, представництва чи виробничі майданчики у багатьох країнах. Вони прагнуть забезпечити глобальне покриття та доступ до різноманітних ринків. Цей тип стратегії в Україні реалізує, наприклад, компанія McDonald's (США). Компанія використовує прями інвестиції на відкриття власних філій за кордоном, а також франчайзинг (надання прав на ведення бізнесу під брендом McDonald's місцевим підприємцем). McDonald's має понад 38000 ресторанів у 120 країнах. Це є одним із найпоширеніших брендів швидкого харчування у світі. Такий самий тип

стратегії в Україні реалізує також і американська компанія Coca-Cola. Coca-Cola є одним із лідерів на ринку прохолодних напоїв в Україні. Вона інвестує у виробництво та продаж своїх напоїв, має в Україні виробничі лінії та дистриб'юторську мережу.

Рисунок 2.5 – Основні типи моделей інвестиційних стратегій

Джерело: розроблено автором

Стратегія експорту (Export Strategy). Компанії з цією стратегією орієнтовані на експорт своїх товарів та послуг на зарубіжні ринки. Це може включати продаж через дистриб'юторів, агентів або безпосередньо на закордонні

ринки. Експорт може бути важливим джерелом прибутків для компаній. Прикладом такого типу стратегії в Україні та інших країнах світу є інвестиційна діяльність компанії Toyota (Японія). Toyota експортує автомобілі з Японії на закордонні ринки, де вони продаються через дилерські мережі та місцевих партнерів. Toyota - один із лідерів серед автовиробників з продажу у світі та має виробничі підприємства та дилерські центри у багатьох країнах світу.

Стратегія диверсифікації (Diversification Strategy). Компанії, що застосовують цю стратегію, прагнуть урізноманітнити свій портфель активів та бізнес-інтересів за кордоном. Це може включати придбання або створення нових бізнесів у різних галузях або регіонах. Диверсифікація може допомогти знизити ризики. Прикладом стратегії диверсифікації є інвестиційна діяльність компанії Samsung (Південна Корея). Samsung має різноманітний бізнес-портфель, включаючи електроніку, будівництво, медичне обладнання, фінансові послуги та багато іншого. Samsung Electronics – один із лідерів у світовій електронній індустрії. Південна Корея також є домашньою базою для інших великих корейських чеболів (конгломератів), які оперують у різних галузях.

Стратегія стратегічних партнерств (Strategic Partnerships Strategy). Компанії прагнуть встановлювати стратегічні партнерства або спільні підприємства з місцевими компаніями за кордоном. Такі партнерства можуть надавати доступ до місцевих ресурсів, ринків та знань. Це дозволяє компаніям адаптувати свій бізнес до місцевих умов. Цей тип стратегії притаманний, наприклад, американській компанії Starbucks. Starbucks часто укладає угоди про франчайзинг, партнерства з місцевими кафе та бізнесами у зарубіжних країнах, а також мережами продажів у супермаркетах за кордоном. Компанія має тисячі кав'ярень та партнерств з місцевими компаніями у багатьох країнах світу. Наприклад, у Китаї Starbucks працює у партнерстві з компанією Alibaba. Прикладом реалізації стратегії стратегічних партнерств в Україні може бути визначено інвестиційну діяльність компанії Metro Cash & Carry – німецької мережі оптових магазинів, яка співпрацює з українськими виробниками та

постачальниками для забезпечення товарів та послуг у своїх магазинах. Metro Cash & Carry є однією з найбільших оптових торгових мереж в Україні та підтримує розвиток місцевого підприємництва.

Стратегія злиття та поглинань (Mergers and Acquisitions Strategy). Компанії використовують цю стратегію для зростання через придбання або об'єднання з компаніями за кордоном. Ця стратегія дозволяє компанії розширити свій бізнес, набуваючи вже існуючих компаній на зарубіжних ринках. Це може бути способом швидкого входження на нові ринки. Цього типу інвестиційної стратегії як у всьому світі, так і в Україні дотримується Nestlé SA (Швейцарія). Nestlé купує інші компанії в різних галузях, включаючи харчову промисловість, напої, охорону здоров'я та ін. В Україні компанія Nestlé випускає широкий спектр харчової продукції під торговими марками «Nescafe», «Nesquik», «Nestlé», «Maggi», «Purina», «Торчин», «Світоч» та ін.

Стратегія аутсорсингу (Outsourcing Strategy). Компанії можуть використовувати аутсорсинг, щоб перекласти частину своєї діяльності на компанії в інших країнах. Це може включати аутсорсинг виробництва, ІТ-послуг або інших функцій. Економія на витратах та доступ до спеціалізованих ресурсів – ключові фактори. Цей тип інвестиційної стратегії є переважаючим у діяльності компанії Apple (США). Apple аутсорсить виробництво своїх пристроїв до таких країн, як Китай, використовуючи субпідрядників. Китайські компанії Foxconn та Pegatron є ключовими субпідрядниками Apple і виробляють мільйони пристроїв для цієї компанії щороку. Цей тип інвестиційної стратегії реалізує в Україні також і угорська низькобюджетна (Low Cost Flights) авіакомпанія Wizz Air, яка використовує аутсорсинг для обслуговування своїх авіаційних перевезень – місцеві аеропорти та обслуговуючі компанії. Компанія є одним із найбільших авіаперевізників на українському ринку та надає пасажиром доступні за ціною послуги.

Таким чином, для України залучення зарубіжних інвестицій є важливим та актуальним засобом підтримки економічного зростання, модернізації та

підвищення добробуту населення. Успішність залучення іноземних інвестицій залежить від усунення головних перешкод, таких як політична, економічна та валютна нестабільність, неефективність бюрократії та корупція. Україна має активно працювати над усуненням цих обмежень та проводити структурні реформи, які підвищать прозорість, зменшать корупцію, покращать інфраструктуру та екологічні стандарти, а також зміцнять правопорядок. Ці заходи допоможуть створити більш привабливе інвестиційне середовище та сприяти сталому розвитку України.

2.2 Аналіз господарської діяльності групи компаній Nestlé S.A.

Компанія Nestlé, заснована у 1867 році швейцарським фармацевтом Анрі Нестле, є видатним прикладом глобального лідера у харчовій промисловості, представленого у 188 країнах світу, включаючи Україну. За свою понад 150-річну історію, Nestlé продемонструвала здатність до інновацій та диверсифікації своєї діяльності, адаптуючись до змін у споживчих потребах та глобальних тенденціях. Першим значущим продуктом компанії стала «Молочна мука Анрі Нестле», розроблена для боротьби з високою дитячою смертністю через відсутність материнського молока. Згодом, у 1905 році, Nestlé об'єдналася з «Англо-Швейцарською компанією», що позначило новий етап у її розвитку. Протягом 20-го століття компанія впроваджувала численні інновації, такі як розчинна кава Nescafé (1938), какао-порошок Nesquik (1948), та консервовані равіоли Maggi (1957). З 1960-х років Nestlé активно розширює свій асортимент, увійшовши у ринки заморожених продуктів, морозива, фармацевтики та косметики. 1970-ті роки принесли компанії критику через недобросовісний маркетинг дитячих харчових сумішей. Однак, Nestlé продовжувала зростати, купуючи відомі бренди та розширюючи свою присутність у різних секторах. У 21-му столітті компанія зосередилася на здоровому харчуванні, створивши підрозділи Nestlé Health Science та Nestlé Institute of Health Sciences. Це свідчить

про її зобов'язання до інновацій у галузі харчування та здоров'я. У 2018 році Nestlé припинила спільне підприємство з Coca-Cola, відображаючи постійну еволюцію в її стратегіях.

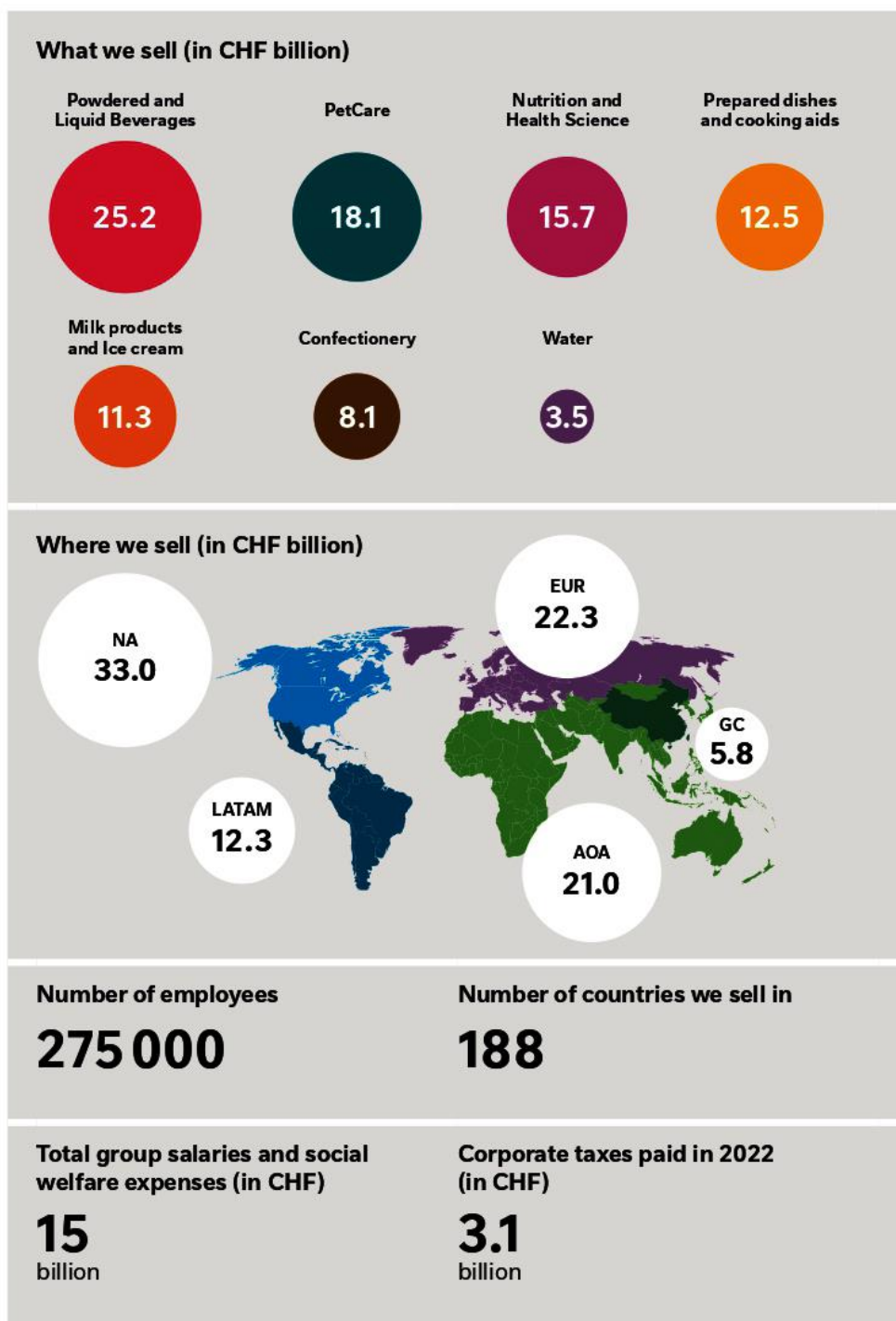

Рисунок 2.6 – Показники діяльності Nestlé S.A. у 2022 р.

Джерело: [89].

На сьогоднішній день Nestlé має величезний портфель брендів. Зі 188 країн, в яких здійснює свою діяльність компанія, в 84 країнах вона виробляє свою продукцію на 403 підприємствах, на яких зайнято 275000 працівників. Український ринок також є важливим для Nestlé SA, де вона володіє популярними місцевими брендами, включаючи «Світоч», «Мівіна», та «Торчин». Узагальнюючі фінансові показники діяльності компанії у 2022 році представлені на рисунку 2.7.

Group sales (in CHF) 94.4 billion	Organic growth* 8.3%	Real internal growth* 0.1%
Underlying trading operating profit* (in CHF) 16.1 billion	Underlying trading operating profit margin* 17.1%	Underlying trading operating profit margin* - 40 Basis points Constant currency
Trading operating profit* (in CHF) 13.2 billion	Trading operating profit margin* 14.0%	Trading operating profit margin* 0 Basis point Constant currency
Earnings per share (in CHF) 3.42	Earnings per share - 43.5%	Underlying earnings per share* + 9.4% Constant currency
Operating cash flow (in CHF) 11.9 billion 24.7% of net financial debt	Free cash flow* (in CHF) 6.6 billion	
Proposed dividend (in CHF) 2.95	Proposed dividend increase + 5.4%	

Рисунок 2.7 – Узагальнюючі фінансові показники діяльності Nestlé S.A. у 2022 р.

Джерело: [89].

На основі аналізу консолідованої річної звітності компанії Nestlé S.A.: (Corporate governance report. Compensation report. Financial statements), за період 2019 – 2022 надамо розгорнуту характеристику стану компанії та основних тенденцій її розвитку [79; 80; 81; 82; 83; 84; 85; 86; 87; 88; 89], виходячи з прийнятих у сучасній практиці аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств методик розрахунку основних оціночних показників [37; 38; 55; 56; 57; 58; 59; 60].

Розраховані показники ліквідності компанії Nestlé S.A. за період з 2019 по 2022 рік наступні:

Коефіцієнт поточної ліквідності (Current Ratio):

- 2019: 0.857;

- 2020: 0.858;

- 2021: 0.981;

- 2022: 0.877;

Коефіцієнт швидкої ліквідності (Quick Ratio):

- 2019: 0.632;

- 2020: 0.603;

- 2021: 0.682;

- 2022: 0.501.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Cash Ratio):

- 2019: 0.247;

- 2020: 0.217;

- 2021: 0.350;

-2022: 0.167.

Коефіцієнт оборотності запасів (Inventory Turnover Ratio):

- 2020: 4.42;

- 2021: 4.12;

- 2022: 3.83.

Ці коефіцієнти відбивають здатність компанії покривати короткострокові зобов'язання з допомогою своїх поточних активів. Згідно з розрахунками, коефіцієнт поточної ліквідності залишався стабільним протягом 2019 та 2020 років, потім трохи збільшився у 2021 році, після чого знизився у 2022 році. Коефіцієнт швидкої ліквідності показує зменшення здатності компанії до оперативного покриття зобов'язань, не вдаючись до продажу запасів, особливо у 2022 році. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який показує здатність компанії негайно погасити короткострокові зобов'язання, також знизився у 2022 році.

Ці коефіцієнти є ключовими показниками ліквідності та ефективності управління запасами. Коефіцієнт поточної ліквідності показує невелике зниження у 2022 році порівняно з попереднім роком, але загалом перебуває на стабільному рівні. Коефіцієнт швидкої ліквідності також знизився у 2022 році, що може вказувати на меншу ліквідність без урахування запасів. Коефіцієнт оборотності запасів зменшився з часом, що може свідчити про уповільнення продажу чи збільшення обсягу запасів.

Розрахунок інших показників ліквідності:

Період самофінансування (Defensive Interval Ratio):

- 2019: 317 днів;

- 2020: 326 днів;

- 2021: 351 день;

- 2022: 246 днів.

Чистий оборотний капітал, млн. CHF (швейцарських франків):

- 2019: -5952;

- 2020: -5654;

- 2021: -763;

- 2022: -4914.

Період самофінансування відображає, на скільки днів поточні активи без урахування запасів і дебіторської заборгованості можуть покрити щоденні операційні витрати. Ми бачимо збільшення цього показника з 2019 по 2021 рік,

що вказує на поліпшення фінансового потенціалу компанії, і зниження в 2022 році.

Чистий оборотний капітал показує витік або недолік поточних активів після покриття поточних зобов'язань. Відчутні значення у всі роки вказують на перевищення поточних зобов'язань над поточними активами, що може бути індикатором потенційних проблем з ліквідністю в короткостроковій перспективі.

Показники оборотності компанії Nestlé S.A. за 2020-2022 роки наступні:

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Receivables Turnover Ratio):

- 2020: 7.49;
- 2021: 7.95;
- 2022: 8.48.

Коефіцієнт оборотності запасів (Inventory Turnover Ratio):

- 2020: 4.42;
- 2021: 4.12;
- 2022: 3.83.

Коефіцієнт оборотності активів (Total Assets Turnover Ratio):

- 2020: 0.67;
- 2021: 0.66;
- 2022: 0.69.

Коефіцієнт оборотності постійних активів (Fixed Assets Turnover Ratio):

- 2020: 1.13;
- 2021: 1.12;
- 2022: 1.16.

Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу (Working Capital Turnover Ratio):

- 2020: -14.53 (негативний через негативний середній оборотний капітал);
- 2021: -27.14;
- 2022: -33.27.

Чистий операційний цикл (Net Operating Cycle, у днях):

- 2020: 131.29;
- 2021: 134.53;
- 2022: 138.27.

Ці показники дають уявлення про швидкість обігу дебіторської заборгованості, запасів та активів компанії. Коефіцієнти оборотності дебіторської заборгованості та запасів свідчать про поліпшення управління дебіторською заборгованістю та запасами з часом. Однак зменшення коефіцієнта оборотності запасів у 2022 році може вказувати на уповільнення продажу чи збільшення запасів.

Чистий операційний цикл, який вимірює кількість днів від закупівлі запасів до отримання грошей від покупців, показав невелике збільшення протягом періоду, що розглядається, що може вказувати на уповільнення обороту запасів і збору дебіторської заборгованості.

Після розрахунку показників оборотності варто перейти до розрахунку показників рентабельності та фінансової стійкості.

Розрахунки показників рентабельності компанії Nestlé S.A. за 2019-2022 роки:

Рентабельність продажу (чистий прибуток):

- 2019: 13,62 %;
- 2020: 14,50 %;
- 2021: 19,41 %;
- 2022: 9,82 %.

Рентабельність по ЕВІТ (ЕВІТ Margin):

- 2019: 18,13 %;
- 2020: 17,54 %;
- 2021: 19,27 %;
- 2022: 14,01 %.

Рентабельність активів (Return on Assets, ROA):

- 2020: 9,71 %;
- 2021: 12,85 %;
- 2022: 6,76 %.

Рентабельність власного капіталу (Return on Equity, ROE):

- 2020: 24,62 %;
- 2021: 36,18 %;
- 2022: 20,66 %.

Показники рентабельності компанії дають представлення про те, як ефективно компанія використовує свої ресурси для генерації прибутку. У цілому рентабельність продажів і рентабельність ЕВІТ компанії збільшилися з 2019 по 2021 рік, але потім упали в 2022 році, що може призвести до збільшення витрат або зниження продажів. ROA і ROE також показують зменшення в 2022 році, що може свідчити про зниження ефективності використання активів і власного капіталу для генерації прибутку.

Показники фінансової стійкості включають:

Коефіцієнт фінансового ричага (Financial Leverage Ratio) – це відношення суми всіх зобов'язань до власного капіталу.

Коефіцієнт автономії (Equity-to-Debt Ratio) – це відношення власного капіталу до загального боргу.

Покриття відсотків по кредиту (Interest Coverage Ratio) – це відношення операційної прибутку (ЕВІТ) до процентних витрат.

Розрахуємо їх для компанії Nestlé S.A. за 2019-2022 роки:

Коефіцієнт фінансового ричага (Financial Leverage Ratio):

- 2019: 2,42;
- 2020: 2,67;
- 2021: 2,96;
- 2022: 3,16.

Коефіцієнт автономії (Equity-to-Debt Ratio):

- 2019: 1,50;

- 2020: 1,22;
- 2021: 0,99;
- 2022: 0,79.

Коефіцієнт фінансового ринку показує, на скільки власний капітал компанії менше її загальних активів, і відображає ступінь використання основного капіталу. Підвищення коефіцієнта з поточним часом вказує на збільшення долі позикових коштів у структурі капіталу компанії.

Коефіцієнт автономії показує долю власного капіталу в загальному обсязі фінансування та є індикатором фінансової незалежності. Зниження цього коефіцієнта може вказувати на збільшення залежності компанії від зовнішніх джерел фінансування.

Розрахунок показника Рентабельності інвестованого капіталу (Return on Invested Capital, ROIC) для компанії Nestlé S.A. за 2019-2022 роки надає такі результати:

Рентабельність інвестованого капіталу (ROIC):

- 2019: 14,33 %;
- 2020: 14,47 %;
- 2021: 17,92 %;
- 2022: 9,55 %.

Цей показник показує, наскільки ефективно компанія використовує капітал (суму власного капіталу і боргу) для отримання прибутку. Відомо, що в період з 2019 по 2021 рік компанія продемонструвала зростання ефективності використання інвестованого капіталу, однак у 2022 році ROIC знизився, що може свідчити про зниження ефективності або збільшення капіталу при зменшенні прибутку.

Подальші фінансові показники компанії Nestlé S.A. за період з 2019 по 2022 рік:

Прибуток на акцію (Earnings Per Share, EPS):

- 2019: 4,30 CHF;

- 2020: 4,30 CHF;
- 2021: 6,06 CHF;
- 2022: 3,42 CHF.

Норма дивідендного доходу (Dividend Yield):

- 2019: 2,62 %;
- 2020: 2,66 %;
- 2021: 2,22 %;
- 2022: 2,79 %.

Відношення «ціна/прибуток» (ціна до прибутку, P/E Ratio):

- 2019: 23,93;
- 2020: 24.01;
- 2021: 20.80;
- 2022: 30,84.

Прибуток на акцію (EPS) показує, скільки прибутку компанія генерує на кожну акцію. Спостерігається значне зростання прибутку на акцію в 2021 році, за яким слід скорочення в 2022 році.

Норма дивідендного доходу (Dividend Yield) є показником доходності дивідендів за ставленням до ціни акцій. Дані показують відносно стабільний дивідендний дохід за розглядуваний період.

Відношення «ціна/прибуток» (P/E Ratio) показує, скільки інвестори готові платити за кожну одиницю прибутку компанії. У 2022 році цей показник значно виріс, що може показувати підвищені очікування інвесторів щодо майбутньої прибутковості компанії або на те, що акції можуть бути переоцінені за відношенням до їх прибутковості.

Грунтуючись на звіті про рух грошових коштів, можна далі розрахувати коефіцієнт покриття відсотків (Interest Coverage Ratio).

Показник покриття відсотків за кредитом (Interest Coverage Ratio) для компанії Nestlé S.A.:

- 2019: 16.32;

- 2020: 18.15;
- 2021: 22.28;
- 2022: 17.56.

Цей коефіцієнт відбиває здатність підприємства генерувати операційний прибуток, достатній для покриття виплат за відсотками. Збільшення коефіцієнта з 2019 до 2021 року вказує на поліпшення здатності компанії покривати відсоткові витрати, хоча у 2022 році спостерігається деяке зниження порівняно з попереднім роком.

Показники операційного та вільного грошового потоку для компанії Nestlé S.A. за період з 2019 по 2022 рік такі:

Операційний грошовий потік (Operating Cash Flow):

- 2019: 15,850 млн CHF;
- 2020: 14,377 млн. CHF;
- 2021: 13,864 млн. CHF;
- 2022: 11,907 млн CHF.

Вільний грошовий потік (Free Cash Flow, FCF):

- 2019: 12,155 млн CHF;
- 2020: 10,301 млн. CHF;
- 2021: 8,984 млн. CHF;
- 2022: 6,812 млн CHF.

Операційний грошовий потік – це кошти, генеровані основною операційною діяльністю підприємства. Вільний грошовий потік показує, скільки коштів залишається у компанії після відрахування капітальних витрат (CapEx), і може бути використано для виплати дивідендів, погашення боргів або реінвестування у бізнес. Спостерігається зниження обох показників з 2019 до 2022 року, що може вказувати на зменшення операційної ефективності або збільшення капітальних витрат.

Далі перейдемо до аналізу та розрахунку показників, використовуючи інформацію зі звіту про стан основних засобів (Property, Plant and Equipment,

PPE). Це важливий аспект для розуміння інвестицій компанії у фізичні активи та їх амортизації з часом.

Зі звіту про стан основних засобів ми можемо розрахувати:

- загальні інвестиції в кошти (CAPEX);
- амортизацію основних засобів;
- чисту вартість (Net Carrying Amount) основних засобів наприкінці періоду.

Розрахунки капітальних витрат (Capital Expenditure, CAPEX) на основні засоби та їх чисту вартість (Net Carrying Amount) на кінець кожного року для компанії Nestlé S.A. представлені нижче.

Капітальні витрати на кошти (CAPEX):

- 2019: 1,065 млн. CHF;
- 2020: 1,124 млн. CHF;
- 2021: 956 млн CHF;
- 2022: 1,023 млн. CHF.

Чиста вартість основних засобів (Net Carrying Amount):

- 2019: 10,895 млн. CHF;
- 2020: 9,756 млн CHF;
- 2021: 8,981 млн. CHF;
- 2022: 9,043 млн CHF.

Капітальні витрати відображають інвестиції компанії у купівлю, оновлення та обслуговування основних засобів. Чиста вартість основних засобів відображає балансову вартість цих активів після врахування амортизації та уцінок. Спостерігається загальне зниження чистої вартості основних засобів з 2019 до 2021 року, але у 2022 році відбувається невелике збільшення.

Коефіцієнт поточної ліквідності (Current Ratio):

- 2019: 0.857;
- 2020: 0.858;
- 2021: 0.981;

- 2022: 0.877.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (Quick Ratio):

- 2019: 0.632;

- 2020: 0.603;

- 2021: 0.682;

- 2022: 0.501.

Коефіцієнт оборотності запасів (Inventory Turnover Ratio):

- 2020: 4.42;

- 2021: 4.12;

- 2022: 3.83.

Ці коефіцієнти є ключовими показниками ліквідності та ефективності управління запасами. Коефіцієнт поточної ліквідності показує невелике зниження у 2022 році порівняно з попереднім роком, але загалом перебуває на стабільному рівні. Коефіцієнт швидкої ліквідності також знизився у 2022 році, що може вказувати на меншу ліквідність без урахування запасів. Коефіцієнт оборотності запасів зменшився з часом, що може свідчити про уповільнення продажів чи збільшення обсягу запасів.

Оновлені показники рентабельності активів (ROA) та рентабельності власного капіталу (ROE) для компанії Nestlé S.A. за 2022 наступні.

Рентабельність активів (Return on Assets, ROA): 6.76 %.

Рентабельність власного капіталу (Return on Equity, ROE): 19.33 %.

Ці коефіцієнти відображають, наскільки ефективно компанія використовує свої активи для генерації чистого прибутку (ROA) та якою є прибутковість власного капіталу для акціонерів (ROE). Значення ROA для 2022 р. показує, що кожен CHF, інвестований в активи, приніс 6.76 центів чистого прибутку. Показник ROE демонструє, що інвестори отримали дохід у розмірі 19.33 % на власний капітал у 2022 році.

Оновлене співвідношення боргу до EBITDA (Debt to EBITDA Ratio), розраховане з використанням операційного прибутку як наближеного значення EBITDA, для компанії Nestlé S.A. за період з 2019 по 2022 рік наведено нижче:

Співвідношення боргу до EBITDA (Debt to EBITDA Ratio):

- 2019: 2.10;
- 2020: 2.57;
- 2021: 2.82;
- 2022: 4.11.

Цей показник відображає кількість років, які будуть потрібні компанії для погашення свого боргу, якби вся EBITDA використовувалася для цієї мети. Збільшення коефіцієнта з часом вказує на збільшення боргового навантаження порівняно з операційним прибутком компанії, особливо це помітно у 2022 році.

Загальні висновки, які можна зробити щодо інвестиційної діяльності компанії.

Інвестиційна діяльність компанії відображає її довгострокові інвестиції та може бути проаналізована через різні показники, такі як:

- капітальні витрати (Capital Expenditure, CAPEX): Загальні інвестиції у довгострокові активи, такі як обладнання, нерухомість та технології;
- інвестиції в нематеріальні активи: Витрати на розробку та придбання патентів, ліцензій та інших нематеріальних активів;
- придбання та продаж бізнесів: Витрати та доходи від купівлі або продажу дочірніх підприємств та бізнес-одиниць;
- дивіденди та відсотки від асоційованих компаній та спільних підприємств: Грошові потоки, які отримують від інвестицій в інші компанії;
- інвестиційний грошовий потік (Investing Cash Flow): Чистий грошовий потік від інвестиційних активностей.

Виходячи з розрахунків, зроблених на основі офіційної консолідованої звітності Nestlé S.A. за період з 2019 по 2022 рр., визначимо загальні тенденції інвестиційній діяльності компанії Nestlé S.A. за період з 2019 по 2022 рік:

Капітальні витрати (CAPEX): ці витрати відображають інвестиції компанії в основні засоби, такі як обладнання, нерухомість та технології. Згідно з наданими даними, CAPEX компанії варіювався рік у рік, але в цілому підтримувався на стабільному рівні. Це вказує на те, що компанія продовжує інвестувати у підтримку та розвиток своїх операційних потужностей.

Інвестиції в нематеріальні активи: хоча конкретні дані не були надані, інвестиції в нематеріальні активи можуть включати витрати на дослідження та розробки, патенти та ліцензії. Це важлива частина інвестиційної стратегії, особливо для компанії у споживчому секторі, де інновації та бренд є ключовими факторами успіху.

Купівля та продаж бізнесів: компанія може брати активну участь у купівлях або продажах бізнес-одиниць, що є частиною її стратегії зростання або оптимізації портфеля.

Інвестиційний грошовий потік: загальний грошовий потік від інвестиційної діяльності може показати, скільки коштів компанія спрямовує на інвестиційні проекти. Позитивний інвестиційний грошовий потік може вказувати на активні інвестиції, тоді як негативний - продаж активів або зниження інвестиційної активності.

Загалом інвестиційна діяльність Nestlé S.A. видається збалансованою з упором на підтримку та розвиток операційних потужностей, а також на інновації та стратегічні придбання. Це свідчить про довгостроковий підхід до зростання та зміцнення ринкових позицій.

Далі проаналізуємо товарний портфель компанії.

Кондитерські вироби (Confectionery) компанії Nestlé за 2019-2022 роки.

Продажі шоколаду (Chocolate) показали зростання з 722 млн CHF у 2019 році до 6139 млн CHF у 2022 році. Частка від загального продажу варіювалася незначно, залишаючись близько 75%.

Продажі цукрової кондитерської продукції (Sugar confectionery) скоротилися з 1236 млн. CHF у 2019 році до 661 млн. CHF у 2022 році, що може вказувати на зміну переваг споживачів або стратегічних пріоритетів компанії.

Продажі закусок та бісквітів (Snacking and biscuits) впали з 7888 млн CHF у 2019 році до 1318 млн CHF у 2022 році, проте частка від загальних продажів залишилася стабільною, близько 16%.

Основний операційний прибуток (Underlying trading operating profit) коливався з роками, показуючи збільшення з 1241 млн CHF у 2019 році до 1364 млн CHF у 2022 році, з часткою від загального прибутку близько 16-17%.

Операційний прибуток (Trading operating profit) також виріс з 722 млн CHF у 2019 році до 1259 млн CHF у 2022 році.

Молочні продукти та морозиво (Milk products and Ice cream) компанії Nestlé за 2019-2022 роки.

Для категорії "Milk products" (Молочні продукти) дані продажів демонструють стабільно високу частку від загальних продажів компанії, що коливається близько 91% в останні роки.

За категорією "Total sales" (Загальні продажі), спостерігається загальне зростання в останньому році після падіння у 2020 та 2021 роках.

"Trading operating profit" (Операційний прибуток) також показує позитивну динаміку з 2019 по 2021 рік, з наступним невеликим зниженням у 2022 році.

Ці дані відображають важливість молочних продуктів та морозива в портфелі Nestlé і можуть бути основою для більш глибокого аналізу стратегії та ефективності даного сегменту.

Продажі молочних продуктів (Milk products) залишалися стабільно високими з часткою понад 90% від загального обсягу продажів у цій категорії, що наголошує на їх значущості для компанії.

Продажі морозива (Ice cream) склали помітно меншу частку від загальних продажів, але також залишалися відносно стабільними з невеликим зниженням у частці від загальних продажів з 2019 по 2022 рік.

Загальні продажі (Total sales) у цій категорії показали спад у 2020 та 2021 роках, але у 2022 році спостерігається відновлення до рівня близького до 2019 року.

Основний операційний прибуток (Underlying trading operating profit) у 2020 році трохи знизився порівняно з 2019 роком, але потім показав зростання у 2021 році, після чого у 2022 році знову спостерігається невелике зниження. Частка цього прибутку від загального прибутку збільшилася з 20.4% у 2019 році до піку у 25.3% у 2021 році.

Торговий операційний прибуток (Trading operating profit) показав значне зростання з 2019 по 2021 рік та невелике зниження у 2022 році.

Ці дані наголошують на важливості категорії молочних продуктів та морозива для компанії Nestlé і можуть вказувати на успішні стратегічні рішення в цьому сегменті.

Харчування та здоров'я (Nutrition and Health Science) компанії Nestlé за 2019-2022 роки представлені наступним чином:

Загальні продажі (Total sales) показали зменшення в 2020 році порівняно з 2019 роком, але потім відновилося в 2021 і подальше зростання в 2022 році, досягнувши максимального значення за аналізований період.

Основний операційний прибуток (Underlying trading operating profit) знизився у 2020 та 2021 роках, але помітно збільшився у 2022 році. Частка цього прибутку від загального прибутку зменшилася 2021 року до 17.5%, але зросла до 19.1% 2022 року.

Торговий операційний прибуток (Trading operating profit) також зменшився у 2021 році, однак у 2022 році спостерігається його відновлення, хоча й не досягає рівня 2019 чи 2020 року. Відсоткова частка цього прибутку від загального прибутку в 2021 році впала до 1.8%, що може свідчити про значні зміни в операційній ефективності або зовнішні умови в цей період.

Ці показники можуть відображати вплив різних стратегічних ініціатив, а також змін у попиті та пропозиції на ринку харчування та здоров'я.

Продукти для догляду за тваринами (PetCare) компанії Nestlé за 2019-2022 роки представлена таким чином:

Загальні продажі (Total sales) показують стабільне зростання з кожним роком, починаючи з 13 622 млн CHF у 2019 році та досягаючи 18 104 млн CHF у 2022 році.

Основний операційний прибуток (Underlying trading operating profit) також демонструє зростання, починаючи з 2919 млн CHF у 2019 році та збільшуючись до 3706 млн CHF у 2022 році. Частка цього прибутку від загального прибутку коливається від 21.4% у 2019 році до 20.5% у 2022 році.

Торговий операційний прибуток (Trading operating profit) зріс з 2741 млн CHF у 2019 році до 3494 млн CHF у 2022 році, проте частка цього прибутку від загального прибутку зменшилася з 20.4% у 2019 році до 19.3% у 2022 році.

Ці дані свідчать про важливість категорії PetCare для компанії Nestlé і вказують на зростання попиту на продукти для догляду за тваринами. Збільшення продажів та операційного прибутку в цьому сегменті може відображати ефективність стратегії компанії та можливе розширення ринкової частки.

Розчинна кава та напої (Powered and Liquid Beverages) компанії Nestlé за 2019-2022 роки представлені наступним чином:

Продаж розчинних кавових систем (Soluble coffee/coffee systems) істотно зріс з 2019 по 2020 рік, потім залишався на високому рівні в 2021 і 2022 роках. Частка цих продажів від загального обсягу значно збільшилася 2021 року, склавши 71.4%, і трохи знизилася 2022 року до 67%.

Продажі в інших напрямках (Other) показали зниження в 2020 році, але потім було помірне збільшення в 2021 і 2022 роках. Частка цих продажів також зменшилася у 2021 році та трохи збільшилася у 2022 році.

Загальні продажі (Total sales) за категорією показують позитивний тренд зростання з 2019 по 2022 рік.

Ці дані свідчать про зростаюче значення розчинних кавових систем для компанії та стабільне збільшення загальних продажів у категорії розчинної кави та напоїв.

Готові страви та кулінарні помічники (Prepared dishes and cooking aids) компанії Nestlé за 2019-2022 роки представлені наступним чином:

Продажі заморожених та охолоджених продуктів (Frozen and chilled) залишилися стабільними з невеликим зниженням у 2020 році та подальшим відновленням у 2021 та 2022 роках. Частка від загальних продажів знизилася з 50% у 2019 році до 46.9% у 2022 році.

Продажі кулінарних продуктів та інших (Culinary and other) показали зростання з 2019 по 2022 рік, з часткою від загальних продажів, що збільшилася з 50% у 2019 році до 53.1% у 2022 році.

Загальні продажі (Total sales) за категорією демонструють стійке зростання з кожним роком, починаючи з 12 188 млн CHF у 2019 році та досягаючи 12 484 млн CHF у 2022 році.

Ці дані можуть відображати попит, що збільшується, на зручні рішення для харчування і кулінарні продукти, що відповідає поточним тенденціям споживчого ринку.

Вода (Water) компанії Nestlé за 2019-2022 роки.

Загальні продажі (Total sales) у цій категорії знижувалися з кожним роком, починаючи з 7 301 млн CHF у 2019 році до 3 536 млн CHF у 2022 році.

Прибуток від торгової діяльності (Trading operating profit) також показав зниження з 667 млн CHF у 2019 році до 241 млн CHF у 2022 році. Частка від загальних продаж (Proportion of total sales) зменшилася з 11.4% у 2019 році до 7.8% у 2022 році, що вказує на зменшення значущості категорії води у загальному обсязі продажів компанії. Зниження продажів та прибутку в категорії води може бути пов'язане зі зміною переваг споживачів або посиленням конкуренції на ринку. Це також може відображати стратегічні зміни у підході компанії до цього сегменту ринку. Аналіз наданих даних за різними

продуктовими категоріями компанії Nestlé за період з 2019 по 2022 рік дозволяє зробити наступні загальні висновки: Кавові системи та напої (Powered and Liquid Beverages). Ця категорія демонструє стабільне зростання продажу та збільшення частки від загального обсягу продажу. Це може вказувати на успішний розвиток та інновації у сегменті кавових продуктів, що добре узгоджується з глобальними трендами споживання кави. Готові страви та кулінарні помічники (Prepared dishes and cooking aids). У цій категорії спостерігається стійке зростання продажів, що відображає зростаючий попит на зручні та швидкі рішення для харчування. Зростання частки кулінарних продуктів та інших може свідчити про зміну переваг споживачів на користь більш здорових та зручних варіантів харчування. Вода (Water). Зниження продажів у цій категорії може бути зумовлене посиленням конкуренції, змінами споживчих переваг або стратегічними змінами компанії. Скорочення частки від загальних продажів свідчить, що вода стала менш значущим сегментом для компанії. В цілому, дані показують, що Nestlé активно адаптується до трендів, що змінюються, і потреб ринку, фокусує на категоріях з високим потенціалом зростання та інноваційним розвитком. Компанія, здається, успішно реалізує стратегію диверсифікації продуктового портфеля, одночасно приділяючи увагу стійкості та споживчому попиту. Виходячи з аналізу продуктових категорій Nestlé за 2019-2022 роки, можна сформулювати такі ключові інсайти.

Інновації в кавовому сегменті (Powered and Liquid Beverages) призвели до помітного посилення позицій цієї категорії, що відображає успішну адаптацію компанії до зростання світового попиту на кавові продукти та напої. Сектор готових страв і кулінарних помічників (Prepared dishes and cooking aids) показує зростання, що підкріплюється трендом на зручність і швидкість приготування, що вказує на грамотне позиціонування компанії в даній ніші у відповідь на життєві ритми споживачів, що змінюються. Скорочення в сегменті води (Water) може сигналізувати про стратегічний відхід від менш прибуткових чи висококонкурентних сфер, що дозволяє компанії зосередити ресурси на більш

інноваційних та перспективних напрямках. Узагальнюючи, Nestlé демонструє гнучкість та проникливість, знаходячи баланс між інноваціями та традиційними напрямками бізнесу. Компанія активно адаптується до швидко мінливих вимог ринку, вибудовуючи стратегію розвитку на стику поточних потреб та довгострокових тенденцій, приділяючи увагу як економічній стійкості, так і екологічній відповідальності. Дані про вклад товарних груп у загальні результати діяльності компанії Nestlé S.A. за 2022 рік представлені на рисунках 2.8, 2.9, 2.10.

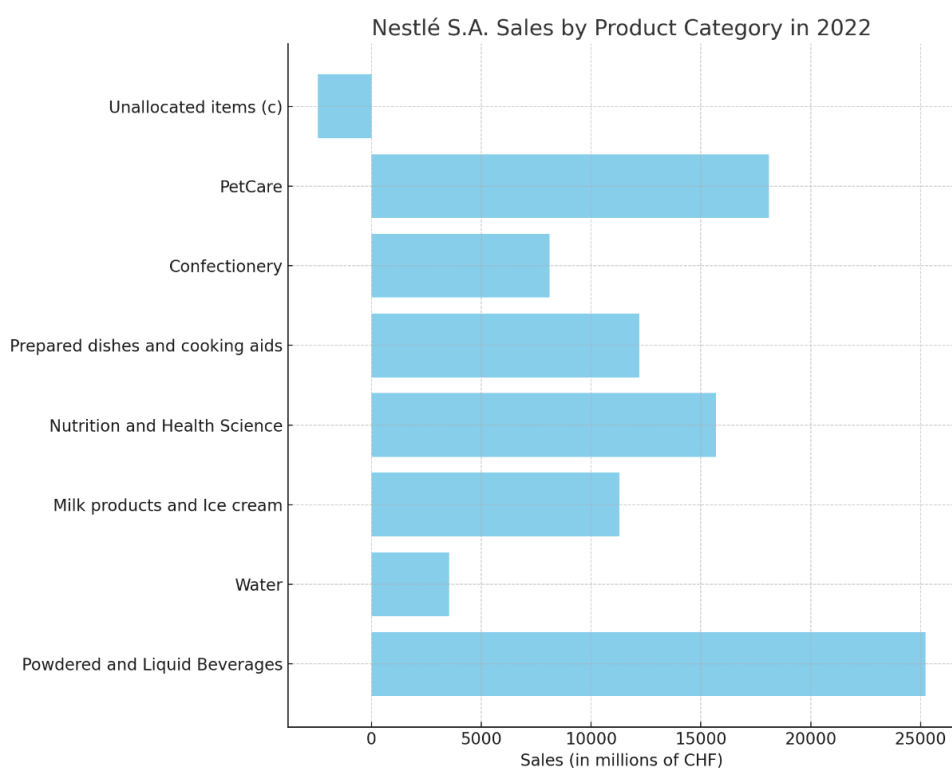

Рисунок 2.8 – Продажі Nestlé S.A. за категоріями продуктів, 2022 р.

Джерело: розроблено автором за даними [89].

Як видно з рисунка 2.8, найбільші продажі показали «Powdered and Liquid Beverages» (Сухі та рідкі напої) та «PetCare» (Догляд за домашніми тваринами).

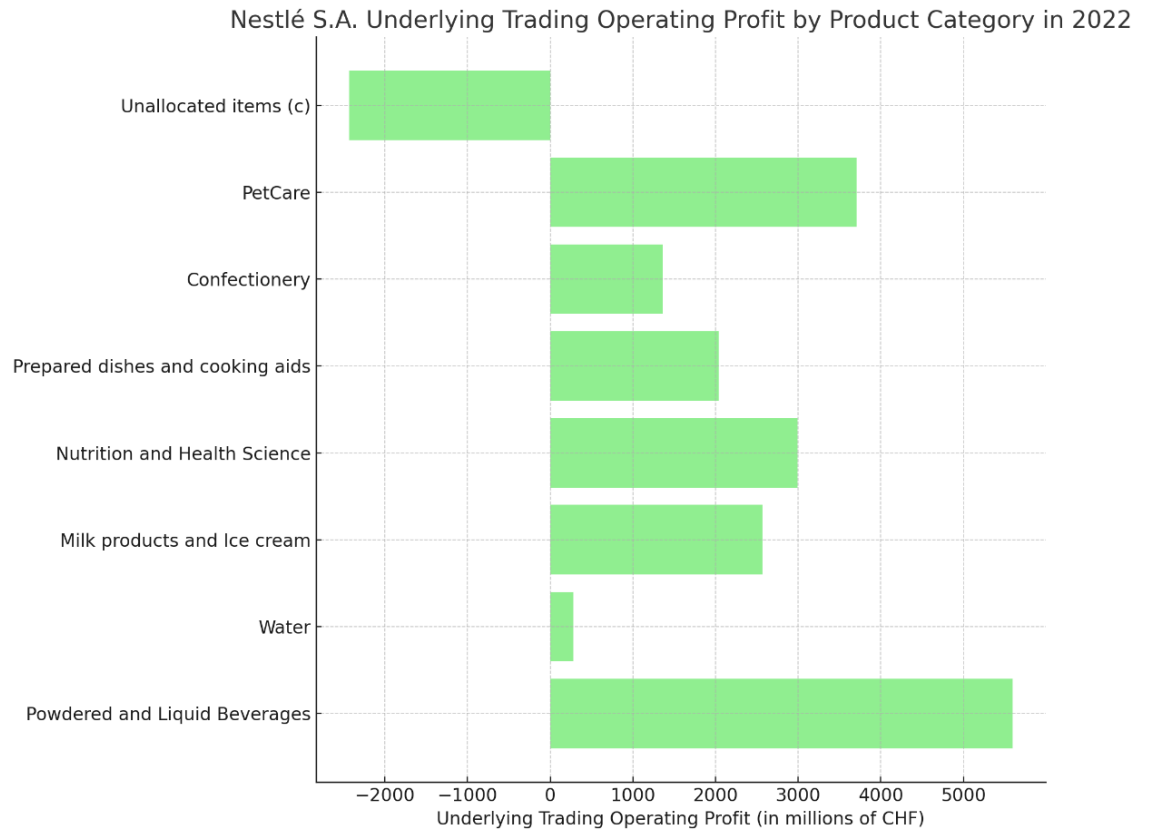

Рисунок 2.9 – Прибуток Nestlé S.A. від торгової операційної діяльності за категоріями продуктів, 2022

Джерело: розроблено автором за даними [89].

Як видно з рисунка 2.9, тут також лідирують «Powdered and Liquid Beverages» та «PetCare», а «Water» (Вода) показала відносно низький прибуток.

Рисунок 2.10 демонструє, що «Powdered and Liquid Beverages» та «PetCare» знаходяться попереду, тоді як «Nutrition and Health Science» (Харчування та Здоров'я) показує значне зниження.

Ці графіки дають наочне уявлення про розподіл доходів та прибутковість різних сегментів діяльності Nestlé у 2022 році. Ці діаграми ілюструють важливість кожної категорії в загальному портфоліо продажів та прибутковості компанії. Як видно з графіків, категорія «Сухі та рідкі напої» має найвищі показники продажів та прибутку, в той час як категорія "Вода» показує значно менші обсяги. Це може свідчити про стратегічну важливість першої категорії для компанії.

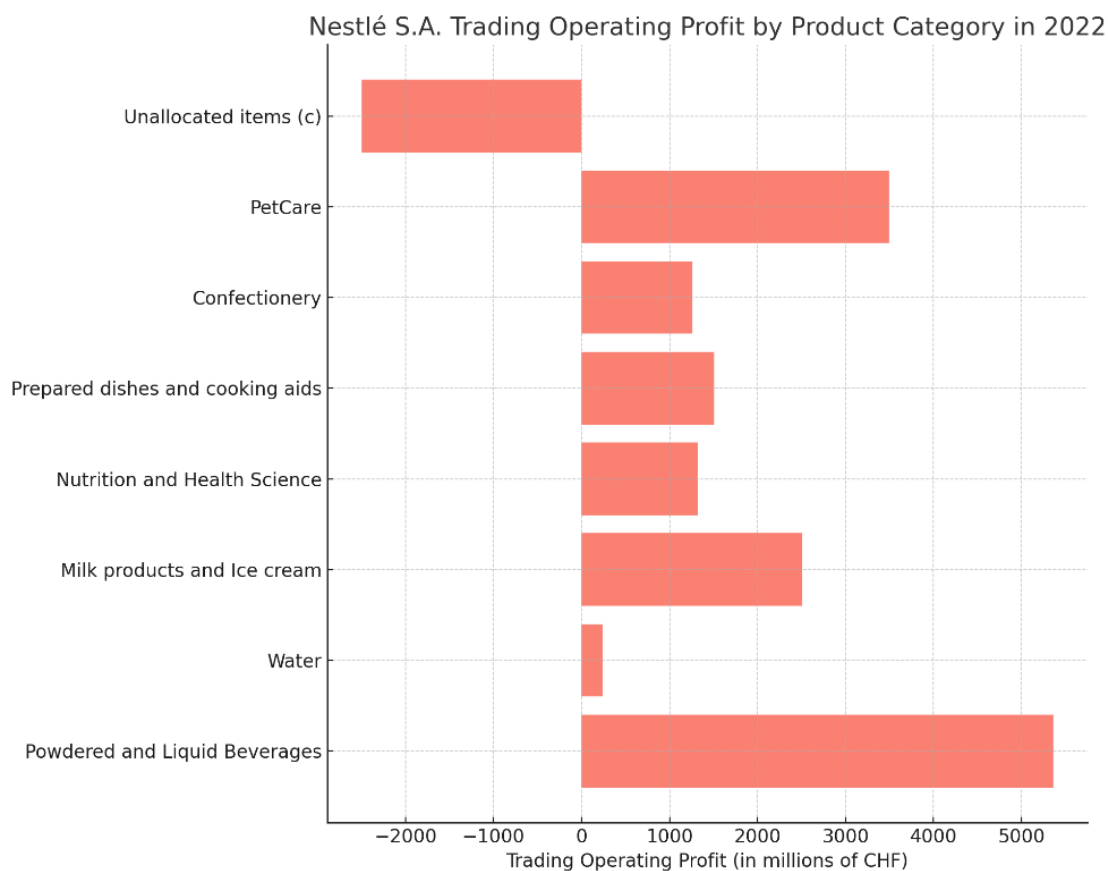

Рисунок 2.10 – Торговий операційний прибуток Nestlé S.A. за категоріями продуктів, 2022

Джерело: розроблено автором за даними [89].

Загальні висновки щодо продуктів (2019 – 2022).

Шоколад був найбільш прибутковою категорією серед продуктів Nestlé, зі стабільним зростанням виручки з 722 мільйонів CHF у 2019 році до 6139 мільйонів CHF у 2022 році. Частка шоколаду в загальному виторгу також залишалася високою і склала 75,6 % у 2022 році.

Молочні продукти та морозиво також продемонстрували стабільне зростання виручки, переважно завдяки молочним продуктам. Частка цієї категорії в загальному виторгу залишалася високою і склала 91,8 % у 2022 році.

Здорове харчування та наука також показали зростання виручки, але частка цієї категорії була меншою порівняно з молочними продуктами та шоколадом.

Готові страви та кулінарні інгредієнти, кондитерські вироби, вода та зоотовари мали меншу частку у загальній виручці, але також демонстрували зростання.

2.3 Особливості реалізації інвестиційної стратегії групи компаній Nestlé S.A в Україні

Історія діяльності Nestle в Україні починається у 1994 році, коли у Києві було відкрито представництво Societe pour l'Exportation des Produits Nestlé S.A. Завданням нового структурного підрозділу глобальної корпорації було просування на український ринок брендів Nestle: NESCAFÉ, Nesquik, Maggi, Nuts та Friskies. За два роки діяльності компанія у Києві стала одним з найбільш рентабельних представництв Nestle у світі, що надало Nestle стимулів для подальшого розвитку бізнесу в Україні.

У 1998 році Nestle розпочинає виробничу діяльність в Україні, купивши контрольний пакет акцій Львівської кондитерської фабрики „Світоч” і стає власником однойменного кондитерського бренду України.

У 2003 року Nestle створює ТОВ «Nestle Україна», а пізніше у тому ж році компанія купує 100 % акцій підприємства «Волиньхолдінг» (торгівельна марка «Торчин») і таким чином стає одним з лідерів на ринку холодних соусів. У 2010 році „Nestle Україна” придбало ТОВ «Техноком», українського виробника продуктів швидкого приготування, і стало власником торговельної марки „Мівіна”.

Поряд з придбанням виробничих підприємств харчової промисловості Nestle реалізує у Львові інвестиційний проект зі створення «Об'єднаного бізнес-сервіс-центру Nestle Європа» (NBS Nestle Europe)». Львівський центр став третьою установою Nestle у світі, що поєднує діяльність у сфері фінансів та управління персоналом в одному місці [88].

Основними сегментами бізнесу Nestle в Україні є кулінарія (ТМ «Торчин»), кава та напої (ТМ NESCAFÉ, Coffee-mate), кондитерські вироби (ТМ Nestlé та «Світоч») та продукти швидкого приготування (ТМ «Мівіна»). Компанія працює також в таких напрямках, як дитяче та спеціальне харчування, корми для домашніх тварин, готові сніданки та морозиво.

Таким чином, станом на жовтень 2023 року в Україні Група компаній Нестле в Україні представлена чотирма формально незалежними одна від одної компаніями, що знаходяться на самостійному балансі і мають різні форми власності та юридичної підпорядкованості, у тому числі:

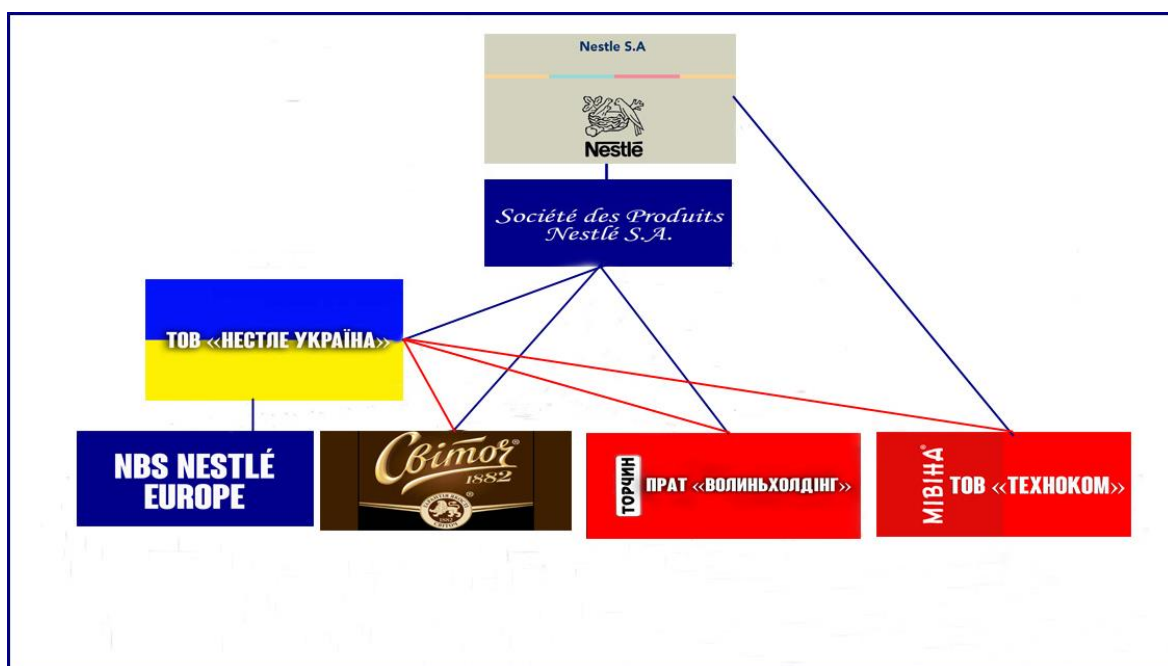

Рисунок 2.9 – Група компаній Nestlé в Україні

Джерело: розроблено автором.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Нестле Україна», Київ. Власник – Société des Produits Nestlé S.A. (Швейцарія), дочірня компанія Nestlé S.A. (Швейцарія). У складі Товариства відокремлена філія – «Об'єднаний бізнес-сервіс-центр Nestlé Європа» (NBS Nestlé Europe)). Компанія знаходиться в реєстрі великих платників податків з 2023 року

Товариство з обмеженою відповідальністю «Львівська кондитерська фабрика «Світоч», Львів. Власник – Société des Produits Nestlé S.A. (Швейцарія), дочірня компанія Nestlé S.A. (Швейцарія).

Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХНОКОМ», Харків. Власник – Nestlé S.A. (Швейцарія).

Приватне акціонерне товариство «Волиньхолдінг», Волинська обл., Луцький р-н, селище міського типу Торчин. Власник – Société des Produits Nestlé S.A. (Швейцарія), дочірня компанія Nestlé S.A. (Швейцарія). Компанія знаходиться в реєстрі великих платників податків з 2023 року.

І хоча всі компанії є формально незалежними, при цьому Нестле Україна фактично координує та керує всіма, і тому її можна вважати де-факто «координуючою» або «управляючою компанією». У такому контексті, хоча формально вона не має статусу керуючої компанії, вона виконує роль центрального органу управління в межах групи компаній.

Це поширена практика у багатонаціональних корпораціях, де центральна або регіональна компанія здійснює управлінський вплив або координацію, не будучи юридично визначеною як головна компанія, дозволяє ефективно управляти різними аспектами бізнесу, такими як маркетинг, логістика, фінанси, не порушуючи юридичної незалежності окремих компаній у групі.

Але стосовно діяльності групи компаній Nestlé в Україні така організація діяльності має істотні негативні характеристики і наслідки, головним із яких є відсутність прозорості в роботі компанії в Україні, й звідси – проблеми довіри до її діяльності та труднощі у зміцненні її позитивного іміджу в країні:

- на відміну від Nestlé S.A., яка представляє консолідовану звітність про діяльність компанії по всьому світу, в Україні відсутня консолідована звітність всіх чотирьох компаній групи. Звідси – неможливість коректно узагальнити результати роботи всієї групи компаній в Україні, починаючи з оцінки загальної структури виробництва та збуту та закінчуючи характеристикою узагальнених фінансових результатів діяльності;

- інтернет-присутність групи компаній обмежена лише роботою сайту Nestle Україна, тоді як інші три компанії взагалі не мають власних сайтів, і, відповідно, позбавлені будь-якої можливості самостійних е-комунікацій, як із споживачами своїх продуктів, так і зі стейкхолдерами в цілому.

Усунення цих недоліків в даний час є одним з головних стратегічних завдань розвитку групи компаній Nestlé в Україні.

Висновки до розділу 2

Аналіз офіційної статистичної інформації українських і міжнародних урядових та неурядових організацій, результатів міжнародних порівняльних досліджень стану зарубіжного інвестування в економіку країн світу; дані емпіричних досліджень реалізації інвестиційних стратегій транснаціональних компаній в Україні дозволяють визначити та типологізувати в діяльності транснаціональних компаній в Україні шість основних типів моделей інвестиційних стратегій, виходячи з особливостей їх цільового призначення та механізмів досягнення, а саме:

- стратегія глобальної присутності (Global Presence Strategy);
- стратегія експорту (Export Strategy);
- стратегія диверсифікації (Diversification Strategy);
- стратегія стратегічних партнерств (Strategic Partnerships Strategy);
- стратегія аутсорсингу (Outsourcing Strategy);
- стратегія злиття та поглинань (Mergers and Acquisitions Strategy).

Цей тип стратегії – злиття та поглинань – реалізує в Україні провідний світовий виробник продуктів харчування швейцарська група компаній Nestlé.

Аналіз річної фінансової звітності Nestlé за період 2019 – 2022 рр. в Україні та в світі свідчить про погіршення у 2022 році загальної позитивної динаміки розвитку в аналізований період у зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації, а також пов'язаний з недостатньою прозорістю роботи компанії в Україні та проблемами у її веб-присутності.

Група компаній Нестле в Україні представлена чотирма формально незалежними одна від одної компаніями, що знаходяться на самостійному балансі і мають різні форми власності та юридичної підпорядкованості, це:

- Товариство з обмеженою відповідальністю «Нестле Україна», Київ. Власник – Société des Produits Nestlé S.A. (Швейцарія), дочірня компанія Nestlé S.A. (Швейцарія). У складі Товариства відокремлена філія – «Об'єднаний бізнес-сервіс-центр Nestlé Європа» (NBS Nestlé Europe)»;

- Товариство з обмеженою відповідальністю «Львівська кондитерська фабрика «Світоч», Львів. Власник – Société des Produits Nestlé S.A. (Швейцарія), дочірня компанія Nestlé S.A. (Швейцарія);

- Товариство з обмеженою відповідальністю «Техноком», Харків. Власник – Nestlé S.A. (Швейцарія);

- Товариство з обмеженою відповідальністю «Волиньхолдінг», Волинська обл., Луцький р-н, селище міського типу Торчин. Власник – Société des Produits Nestlé S.A. (Швейцарія), дочірня компанія Nestlé S.A. (Швейцарія).

І хоча всі ці компанії є формально незалежними, при цьому Нестле Україна фактично координує та керує всіма, і тому її можна вважати де-факто «координуючою» або «управляючою компанією». У такому контексті, хоча формально вона не має статусу керуючої компанії, вона виконує роль центрального органу управління в межах групи компаній.

Це поширена практика у багатонаціональних корпораціях, де центральна або регіональна компанія здійснює управлінський вплив або координацію, не будучи юридично визначеною як головна компанія, що дозволяє ефективно управляти різними аспектами бізнесу, такими як маркетинг, логістика, фінанси, не порушуючи юридичної незалежності окремих компаній у групі.

Але стосовно діяльності групи компаній Nestlé в Україні така організація діяльності має істотні негативні характеристики і наслідки, головним із яких є відсутність прозорості в роботі компанії в Україні, й звідси – проблема довіри до її діяльності та труднощі у зміцненні її позитивного іміджу в країні:

- на відміну від Nestlé S.A., яка представляє консолідовану звітність про діяльність компанії по всьому світу, в Україні відсутня консолідована звітність всіх чотирьох компаній групи. Звідси – неможливість коректно узагальнити результати роботи всієї групи компаній в Україні, починаючи з оцінки загальної структури виробництва та збуту та закінчуючи характеристикою узагальнених фінансових результатів діяльності;

- веб-присутність групи компаній обмежена лише роботою сайту Нестле Україна, тоді як інші три компанії взагалі не мають власних сайтів, і, відповідно, позбавлені будь-якої можливості самостійних е-комунікацій, як із споживачами своїх продуктів, так і зі стейкхолдерами в цілому.

Усунення цих недоліків в даний час є одним з головних стратегічних завдань розвитку групи компаній Nestlé в Україні.

РОЗДІЛ 3 ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ NESTLÉ S.A. В УКРАЇНІ

3.1 Визначення напрямів удосконалення інвестиційної та комунікаційної діяльності компанії

Для удосконалення інвестиційної та комунікаційної стратегії Nestlé в Україні, важливо враховувати як глобальні тенденції, так і локальні особливості ринку. На сьогоднішній день, стратегічні інвестиції компанії повинні бути спрямовані на зміцнення ланцюгів постачання та виробничих потужностей, оскільки це дозволить знижувати операційні витрати та підвищувати ефективність. Паралельно, акцентування уваги на інноваціях та дослідженнях, особливо у сфері здорового харчування, може відкрити нові можливості для розвитку продуктів, що відповідають сучасним вимогам споживачів.

Комунікаційна діяльність має бути орієнтована на створення сильного зв'язку зі споживачами через ефективні цифрові канали, соціальні мережі та інші засоби масової інформації, що дозволить формувати позитивний імідж бренду та залучати нову аудиторію. Одночасно, Nestlé могла б збільшити свою соціальну відповідальність, інвестуючи в місцеві спільноти та займаючись екологічними ініціативами, що не тільки покращить її репутацію, але й сприятиме сталому розвитку.

Розуміння специфіки українського ринку, адаптація продукції до місцевих смаків та звичок, а також врахування культурних особливостей в комунікаційних кампаніях, може значно підсилити позиції Nestlé на українському ринку. Це дозволить компанії не лише зберегти свою конкурентоспроможність, але й розвивати її, орієнтуючись на довгострокові цілі та відповідність глобальним трендам у харчовій промисловості.

Для всебічного удосконалення інвестиційної та комунікаційної діяльності компанії Nestlé в Україні, потрібно розглядати її у контексті вищих бізнес-стандартів, які враховують як сучасні глобальні тенденції, так і унікальні особливості українського ринку. Це має на меті не тільки зміцнення комерційної позиції компанії, але й розширення її соціальної відповідальності та екологічної обізнаності.

Зосередження на розвитку місцевого виробництва та оптимізація ланцюгів постачання є ключовими для забезпечення високої ефективності та мінімізації витрат. Інвестування у сучасні технології, автоматизацію та цифровізацію процесів може значно покращити продуктивність та забезпечити Nestlé конкурентні переваги на ринку.

Паралельно, фокус на інноваціях, особливо у сфері здорового харчування, відкриває двері для створення нових продуктів, що відповідають зростаючим вимогам споживачів до якості та корисності харчових продуктів. Тут важливим є впровадження стратегій, які базуються на глибоких наукових дослідженнях та інноваційних підходах до розробки продукції.

Водночас, важливим аспектом є впровадження принципів сталого розвитку у всіх сферах діяльності. Це означає не тільки зниження впливу виробництва на довкілля, але й активну участь у програмах з охорони природи, використання відновлюваних джерел енергії, та мінімізацію відходів.

У сфері комунікацій, Nestlé повинна звертати увагу на створення довготривалих відносин зі споживачами, використовуючи сучасні цифрові канали, соціальні медіа та інші форми залучення аудиторії. Це включає розробку інформативних та залучаючих кампаній, які підкреслюють цінності бренду, його історію та зобов'язання перед споживачами.

Соціальна відповідальність є не менш важливою. Інвестиції в місцеві спільноти, підтримка соціальних ініціатив, освітніх програм, а також вклад у розвиток місцевої економіки та інфраструктури мають стати ключовими аспектами стратегії компанії.

На завершення, адаптація до місцевих ринкових умов, глибоке розуміння культурних особливостей та смакових переваг українських споживачів, а також відповідність продукції до цих критеріїв, може значно підсилити позиції Nestlé на українському ринку.

Такий підхід не тільки забезпечить міцну конкурентоспроможність, але й сприятиме досягненню довгострокових цілей компанії у контексті глобальних тенденцій у харчовій промисловості.

Структура управління групою компаній Nestlé в Україні, де формально незалежні компанії координуються через центральний орган управління – ТОВ «Нестле Україна», відображає загальноприйнятту практику у багатонаціональних корпораціях.

Однак, ця модель має деякі виклики, які впливають на діяльність компанії в Україні, особливо у плані прозорості та довіри до бренду.

Відсутність консолідованої звітності по всіх чотирьох компаніях створює труднощі у формуванні повноцінного уявлення про загальні результати діяльності Nestlé в Україні.

Це може породжувати недовіру та підозри стосовно фінансових та виробничих аспектів діяльності групи, адже цілісна інформація є ключовим елементом у створенні прозорої та відповідальної бізнес-моделі.

Також, обмежена веб-присутність трьох з чотирьох компаній, що не мають власних вебсайтів, створює додаткові бар'єри у комунікації зі споживачами та іншими стейкхолдерами.

У сучасному світі, де цифрові канали відіграють ключову роль у бізнес-комунікаціях, такий підхід може впливати на сприйняття бренду та його здатність залучати та утримувати клієнтів.

Розв'язання цих проблем вимагає від компанії Nestlé реалізації комплексного підходу, який включав би наступні аспекти.

Розробка єдиної стратегії звітності. Компанії потрібно розробити чітку та прозору систему звітності, яка б об'єднувала фінансові та виробничі дані всіх

компаній групи в Україні. Це допомогло б підвищити рівень довіри серед споживачів, інвесторів, та інших зацікавлених сторін.

Підвищення веб-присутності. Важливо забезпечити кожній компанії в групі належну веб-присутність. Це може включати створення власних вебсайтів для кожної компанії, активне використання соціальних мереж, та розробку інтерактивних платформ для залучення споживачів.

Уніфікована комунікаційна стратегія. Розробка єдиної комунікаційної стратегії, яка включала б різні канали зв'язку та спрямована на підтримку консистентності бренду, є важливим кроком у підвищенні прозорості та довіри до компанії.

Зосередження на корпоративній соціальній відповідальності: Активна робота в сфері корпоративної соціальної відповідальності може допомогти зміцнити позиції компанії на українському ринку, підкреслюючи її зобов'язання перед місцевими спільнотами.

Реалізація цих кроків може не тільки підвищити ефективність управління та операційної діяльності Nestlé в Україні, але й сприяти створенню міцного, позитивного іміджу компанії серед широкого кола зацікавлених сторін.

Дані загальні висновки склали загальну основу обґрунтування та розробки конкретних практичних пропозицій, а саме концепту інвестиційного проекту та загальних рекомендацій для компанії, формат яких відповідає загальним вимогам та рекомендаціям підготовки бізнес-планів та інвестиційних пропозицій, прийнятим у міжнародній практиці [90; 95; 96].

3.2 Концепт інвестиційного проекту «Впровадження виробничої лінії з виробництва самонагріваючої упаковки для продуктів Nestlé в Україні»

У контексті безперервного прагнення до інновацій та відповідності сучасним глобальним викликам, компанія Nestlé розглядає можливість

впровадження новаторського проекту на території України, що відображає її зобов'язання перед споживачами та суспільством у цілому.

Цей концепт інвестиційного проекту розроблено з метою ідентифікації потенційних можливостей та шляхів реалізації інноваційної виробничої лінії, що відповідає найвищим стандартам якості та ефективності, пропонуючи водночас рішення, яке актуальне в сучасних реаліях України.

Концепт інвестиційного проекту «Впровадження виробничої лінії з виробництва самонагріваючої упаковки для продуктів Nestlé в Україні» передбачає інтеграцію новітньої технології упаковки [99] в існуючі виробничі потужності компанії Nestlé на базі ТОВ «Волиньхолдінг».

Цей проект розроблений з урахуванням міжнародних стандартів бізнес-планування та інвестиційного проектування [90; 95; 96].

Цілі проекту

Розширення асортименту продукції Nestlé за рахунок виробництва продуктів у самонагріваючій упаковці [99], забезпечуючи зручність споживання для клієнтів.

Збільшення конкурентоспроможності продукції на українському ринку.

Застосування інноваційних технологій для підвищення якості продукції та забезпечення нових споживчих переваг.

Опис проекту

Встановлення нової виробничої лінії на базі ТОВ «Волиньхолдінг», забезпеченої сучасним обладнанням для виробництва самонагріваючої упаковки.

Адаптація виробничих процесів під нові технологічні стандарти.

Організація та навчання персоналу для роботи з новим обладнанням.

Фінансування проекту

Проект фінансується за рахунок кредиту ЄБРР у сумі 42 млн євро, що є частиною інвестиційного плану Nestlé у новий виробничий комплекс в Україні [91].

Передбачається, що інвестиція в нову лінію забезпечить високий рівень повернення інвестицій завдяки зростанню продажів та покращенню маркетингових показників.

Очікувані результати

Збільшення обсягів продажів продукції Nestlé на українському ринку.

Покращення споживчих властивостей продукції, що сприяє зростанню задоволеності клієнтів.

Зміцнення позицій Nestlé на ринку за рахунок інноваційних технологій та підвищення якості продукції.

Ризики проекту

Технічні ризики, пов'язані з інтеграцією нового обладнання у виробничий процес.

Ринкові ризики, включаючи зміни в споживчих перевагах та конкурентне середовище.

Фінансові ризики, зокрема, забезпечення повернення інвестицій.

Цей проект є стратегічним кроком для компанії Nestlé в Україні, спрямованим на використання інноваційних рішень для покращення якості продукції та забезпечення нових споживчих переваг.

Впровадження цього проекту може стати важливим елементом загальної стратегії розвитку компанії на українському ринку.

Концепт інвестиційного проекту «Впровадження виробничої лінії з виробництва самонагріваючої упаковки для продуктів Nestlé в Україні» передбачає застосування існуючих технологій та досвіду компанії, адаптованих до потреб українського ринку в умовах війни.

Застосування існуючого досвіду Nestlé

Використання набутого досвіду з виробництва самонагріваючої упаковки, особливо для кави, який був розроблений компанією у 2001 році в Англії [79]. Попри те, що цей продукт не знайшов широкого визнання на британському

ринку, здобуті технологічні знання та досвід можуть бути адаптовані та оптимізовані для потреб українських споживачів.

Актуальність проекту в умовах повномасштабного збройного вторгнення в Україну

Виробництво самонагрівуючої упаковки має велике значення в контексті потреб воєнного часу.

Це особливо важливо для бійців, які перебувають на передовій та не мають доступу до традиційних способів приготування їжі.

Також, цей продукт може бути важливим для цивільного населення, яке страждає від розрухи інфраструктури та відсутності базових засобів для приготування їжі.

Вдосконалення та інновації

Проект передбачає подальше вдосконалення та адаптацію існуючих технологій з урахуванням сучасних вимог безпеки та ефективності.

Можливе включення інноваційних рішень, які б забезпечили підвищення ефективності самонагріву та поліпшення зберігання тепла.

Стратегічне значення для Nestlé SA

Проект є важливим стратегічним кроком для компанії у відповідь на нагальні потреби українського ринку в умовах повномасштабного збройного вторгнення.

Впровадження такого проекту може значно підсилити позиції Nestlé SA в Україні як соціально відповідального та інноваційного бренду.

Соціальний вплив та корпоративна відповідальність

Проект має потенціал стати прикладом корпоративної соціальної відповідальності, демонструючи зобов'язання Nestlé підтримувати споживачів у складних умовах.

Важливим елементом проекту є створення продукту, який би відповідав актуальним потребам та допомагав людям у важких життєвих обставинах.

Цей проект не тільки покращить доступність та зручність продукції Nestlé для українських споживачів, але й засвідчить глибоку відповідальність та зобов'язання компанії перед суспільством у непростий час.

3.3 Загальні рекомендації «Посилення корпоративної прозорості та довіри до Nestlé в Україні»

Відповідно до принципів відкритості, прозорості та корпоративної відповідальності, які є основою діяльності компанії Nestlé, наступні рекомендації розроблені з метою підсилення довіри та зміцнення стосунків з усіма зацікавленими сторонами на українському ринку.

Цей документ представляє важливі стратегічні ініціативи, які спрямовані на поліпшення корпоративної прозорості та забезпечення довгострокового успіху компанії в Україні, відображаючи її відданість високим стандартам ведення бізнесу та етичної поведінки.

В рамках загальних рекомендацій щодо «Посилення корпоративної прозорості та довіри до Nestlé в Україні», слід звернути увагу на два ключових завдання, які сприятимуть зміцненню позицій компанії на українському ринку та покращенню її іміджу серед споживачів та інших зацікавлених сторін.

Впровадження системи консолідованої звітності

Розробка та впровадження єдиної системи звітності для всіх компаній групи в Україні (ТОВ «Нестле Україна», ТОВ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч», ТОВ «Техноком», ТОВ «Волиньхолдінг») забезпечить більшу прозорість та зрозумілість фінансових та виробничих показників компанії.

Це дозволить не тільки поліпшити внутрішні процеси аналізу та управління, але й надасть зовнішнім стейкхолдерам чіткішу картину діяльності Nestlé на українському ринку.

Розробка та впровадження вебсайтів для окремих компаній

Створення індивідуальних вебсайтів для компаній групи, що наразі їх не мають, забезпечить кожній з них можливість самостійно комунікувати зі своїми клієнтами та партнерами.

Цей крок допоможе не лише підвищити рівень доступності інформації про продукти та послуги, але й зміцнити зв'язок з місцевою аудиторією, підвищуючи довіру та лояльність до бренду.

Важливо, що розробка та впровадження вебсайтів буде виконуватися внутрішніми ресурсами компанії, зокрема, співробітниками відокремленої філії ТОВ «Нестле Україна» («Об'єднаний бізнес-сервіс-центр Nestlé Європа», NBS Nestlé Europe), що забезпечить кращу інтеграцію цих сайтів у загальну стратегію компанії.

Ці рекомендації мають на меті не тільки підвищити рівень прозорості та довіри до Nestlé в Україні, але й підсилити її позиції як відповідального та клієнтоорієнтованого гравця на ринку. Впровадження цих змін може відіграти ключову роль у подальшому розвитку та успіху компанії в Україні.

Висновки до розділу 3

Відправною основою формування практичних пропозицій, що стосуються обґрунтування перспективних напрямів та форм розвитку групи компаній Nestlé в Україні, виступають стратегічні цілі та завдання її розвитку, а саме вдосконалення інвестиційної діяльності компанії та зміцнення її іміджу.

Нагальність й актуальність цих завдань загострюються у зв'язку з тим, що загальна позитивна динаміка розвитку Nestlé в аналізованій період 2019 – 2022 рр., починаючи з 2022 року, суттєво погіршилася, що загострило наявні у компанії проблеми подальшого розвитку в Україні, а саме: недостатню прозорість роботи компанії в Україні та проблеми у її веб-присутності.

Виходячи з цього, запропоновано та обґрунтовано концепт інвестиційного проекту «Впровадження виробничої лінії з виробництва самонагріваючої упаковки для продуктів Nestlé в Україні», розроблений відповідно з міжнародними стандартами бізнес-планування та інвестиційного проектування, і що передбачає його реалізацію як доповнення до інвестиційного проекту компанії, що реалізується в даний час, на базі ТОВ «Волиньхолдінг» (Волинська обл., Луцький р-н, селище міського типу Торчин) за рахунок кредиту ЄБРР на фінансування інвестицій у новий виробничий комплекс в Україні у сумі 42 млн євро (RLF – Кредит для ТОВ «Волиньхолдінг», номер проекту: 54570).

Визначено та сформульовано загальні рекомендації «Посилення корпоративної прозорості та довіри до Nestlé в Україні», що акцентують увагу компанії на двох ключових завданнях:

- впровадження в Україні системи консолідованої звітності по всіх компаніях групи (ТОВ «Нестле Україна», Київ; ТОВ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч», Львів; ТОВ «Техноком», Харків; ТОВ «Волиньхолдінг», Волинська обл., Луцький р-н, селище міського типу Торчин);

- розробка та впровадження самостійних сайтів компаній групи, які не мають їх в даний час (ТОВ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч», Львів; ТОВ «Техноком», Харків; ТОВ «Волиньхолдінг», Волинська обл., Луцький р-н, селище міського типу Торчин) без залучення зовнішніх контрагентів, а силами співробітників відокремленої філії ТОВ «Нестле Україна» («Об'єднаний бізнес-сервіс-центр Nestlé Європа», NBS Nestlé Europe).

ВИСНОВКИ

У роботі вирішено актуальну наукову проблему обґрунтування загальнотеоретичних засад і практичних завдань розвитку і удосконалення інвестиційної діяльності міжнародних компаній в Україні в контексті підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни і забезпечення її загального соціально-економічного розвитку.

Узагальнення результатів проведеного дослідження надало можливість обґрунтувати наступні теоретичні і науково-практичні висновки.

Залучення інвестицій та створення умов економічного зростання шляхом інвестування є фундаментальними завданнями більшості країн. Для України додаткову гостроту й актуальність ці проблеми набувають під час повномасштабного вторгнення в Україну, яке, по-перше, критично погіршило інвестиційний клімат країни, а, по-друге, зумовило появу цілої низки нових проблем, що потребують залучення зовнішніх інвестицій, – починаючи із забезпечення населення елементарними умовами життєдіяльності і закінчуючи технологічно складними, нетривіальними, системними рішеннями, такими, як релокація виробничих потужностей, радикальна зміна логістичних ланцюжків, визначення нових форм та механізмів забезпечення функціонування об'єктів критичної інфраструктури та багато іншого.

Міжнародна інвестиційна діяльність є складним системним процесом, що залучає у взаємодію цілу низку економічних суб'єктів – стейкхолдерів інвестиційних процесів (Stakeholders of Investment Processes), якими є: інвестори (Investors), шукачі інвестицій (Investment Seekers, Investment-Seeking Companies), уряди та регуляторні органи (Governments and Regulatory Authorities), фінансові посередники (Financial Intermediaries), консультанти та аналітики (Consultants and Analysts), державні та міжнародні

інституції (Governmental and International Institutions), споживачі та громадськість (Consumers and the Public).

Інвестиційна привабливість (Investment Attractiveness) – це оцінка, що вказує на те, наскільки конкретний актив, проект, компанія, регіон або країна є привабливими для інвестування; розкрито зміст її основних аспектів та факторів, що впливають на її формування: економічні фактори (Economic Factors), політична стабільність (Political Stability), правова система (Legal System), регуляторне середовище (Regulatory Environment), інфраструктура (Infrastructure), ринкові можливості (Market Opportunities), ризики (Risks), інвестиційні стимули (Investment Incentives), технологічний розвиток та інновації (Technological Development and Innovation).

Інвестиційна привабливість та відповідні оціночні критерії є внутрішньо зумовленими та індивідуалізованими для кожної компанії, оскільки вони безпосередньо впливають з унікальних стратегічних орієнтирів, місій та глобальних цілей, що надає кожному інвестиційному рішенням специфічний контекст, вимагаючи при цьому обережного та диференційованого підходу в застосуванні універсальних методик оцінки.

Міжнародні інвестиції відіграють складну та суперечливу роль у їхньому впливі на соціально-економічний розвиток країн – донорів та країн – реципієнтів інвестицій. Вони чинять комплексний вплив на соціально-економічний розвиток, з одного боку, сприяючи економічному зростанню, створенню робочих місць та трансферу технологій у країнах-реципієнтах, з іншого – потенційно ведучи до залежності від інвесторів та надмірної експлуатації ресурсів. Що стосується країн-донорів, то для них інвестування в економіку зарубіжних країн так само має протилежні наслідки, оскільки, з одного боку, – це можливість для забезпечення прибутку та розподілу ризиків, а з іншого, водночас – ризик витоку капіталу та політичні ризики.

У сучасних умовах поступово склалася нова парадигма в міжнародних інвестиціях, де досягнення високого прибутку поєднується з врахуванням

сталого розвитку та відповідальності перед суспільством та навколишнім середовищем. Її ключовими аспектами є: інвестиції в «зелену» економіку (Investments in Green Economy or Green Investments), соціально відповідальні інвестиції (Socially Responsible Investments, SRI), інвестиції в інфраструктуру та основні сервіси (Investments in Infrastructure and Basic Services), підтримка малих та середніх підприємств, МСП (Support for Small and Medium Enterprises, SMEs), інвестиції в технології та інновації (Investments in Technology and Innovation), партнерства між державним та приватним секторами (Public-Private Partnerships, PPP), впровадження принципів відповідального інвестування (Implementation of Responsible Investment Principles).

Для України залучення зарубіжних інвестицій є важливим та актуальним засобом підтримки економічного зростання, модернізації та підвищення добробуту населення. Успішність залучення іноземних інвестицій залежить від усунення головних перешкод, таких як політична, економічна та валютна нестабільність, неефективність бюрократії та корупція. Україна має активно працювати над усуненням цих обмежень та проводити структурні реформи, які підвищать прозорість, зменшать корупцію, покращать інфраструктуру та екологічні стандарти, а також зміцнять правопорядок. Ці заходи допоможуть створити більш привабливе інвестиційне середовище та сприяти сталому розвитку України.

Аналіз офіційної статистичної інформації українських і міжнародних урядових та неурядових організацій, результатів міжнародних порівняльних досліджень стану зарубіжного інвестування в економіку країн світу; дані емпіричних досліджень реалізації інвестиційних стратегій транснаціональних компаній в Україні дозволяють визначити та типологізувати в діяльності транснаціональних компаній в Україні шість основних типів моделей інвестиційних стратегій, виходячи з особливостей їх цільового призначення та механізмів досягнення, а саме:

- стратегія глобальної присутності (Global Presence Strategy,

McDonald's, США; Coca-Cola, США);

- стратегія експорту (Export Strategy, Toyota, Японія);

- стратегія диверсифікації (Diversification Strategy, Samsung Electronics, Південна Корея);

- стратегія стратегічних партнерств (Strategic Partnerships Strategy, Starbucks, США; Metro AG, Німеччина);

- стратегія аутсорсингу (Outsourcing Strategy, Apple, США; Wizz Air, Угорщина);

- стратегія злиття та поглинань (Mergers and Acquisitions Strategy, Nestlé).

Nestlé – швейцарська група, провідний світовий виробник продуктів харчування.

Аналіз річної фінансової звітності Nestlé за період 2019 – 2022 рр. в Україні та в світі свідчить про погіршення у 2022 році загальної позитивної динаміки розвитку в аналізований період у зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації, а також пов'язаний з недостатньою прозорістю роботи компанії в Україні та проблемами у її веб-присутності.

Група компаній Нестле в Україні представлена чотирма формально незалежними одна від одної компаніями, що знаходяться на самостійному балансі і мають різні форми власності та юридичної підпорядкованості, це:

- Товариство з обмеженою відповідальністю «Нестле Україна», Київ. Власник – Société des Produits Nestlé S.A. (Швейцарія), дочірня компанія Nestlé S.A. (Швейцарія). У складі Товариства відокремлена філія – «Об'єднаний бізнес-сервіс-центр Nestlé Європа» (NBS Nestlé Europe));

- Товариство з обмеженою відповідальністю «Львівська кондитерська фабрика «Світоч», Львів. Власник – Société des Produits Nestlé S.A. (Швейцарія), дочірня компанія Nestlé S.A. (Швейцарія);

- Товариство з обмеженою відповідальністю «Техноком», Харків. Власник – Nestlé S.A. (Швейцарія);

- Приватне акціонерне товариство «Волиньхолдінг», Волинська обл., Луцький р-н, селище міського типу Торчин. Власник – Société des Produits Nestlé S.A. (Швейцарія), дочірня компанія Nestlé S.A. (Швейцарія).

І хоча всі ці компанії є формально незалежними, при цьому Нестле Україна фактично координує та керує всіма, і тому її можна вважати де-факто «координуючою» або «управляючою компанією». У такому контексті, хоча формально вона не має статусу керуючої компанії, вона виконує роль центрального органу управління в межах групи компаній.

Це поширена практика у багатонаціональних корпораціях, де центральна або регіональна компанія здійснює управлінський вплив або координацію, не будучи юридично визначеною як головна компанія, що дозволяє ефективно управляти різними аспектами бізнесу, такими як маркетинг, логістика, фінанси, не порушуючи юридичної незалежності окремих компаній у групі.

Але стосовно діяльності групи компаній Nestlé в Україні така організація діяльності має істотні негативні характеристики і наслідки, головним із яких є відсутність прозорості в роботі компанії в Україні, й звідси – проблема довіри до її діяльності та труднощі у зміцненні її позитивного іміджу в країні:

- на відміну від Nestlé S.A., яка представляє консолідовану звітність про діяльність компанії по всьому світу, в Україні відсутня консолідована звітність всіх чотирьох компаній групи. Звідси – неможливість коректно узагальнити результати роботи всієї групи компаній в Україні, починаючи з оцінки загальної структури виробництва та збуту та закінчуючи характеристикою узагальнених фінансових результатів діяльності;

- веб-присутність групи компаній обмежена лише роботою сайту Нестле Україна, тоді як інші три компанії взагалі не мають власних сайтів, і, відповідно, позбавлені будь-якої можливості самостійних е-комунікацій, як із споживачами своїх продуктів, так і зі стейкхолдерами в цілому.

Усунення цих недоліків в даний час є одним з головних стратегічних завдань розвитку групи компаній Nestlé в Україні. Відправною основою формування практичних пропозицій, що стосуються обґрунтування перспективних напрямів та форм розвитку групи компаній Nestlé в Україні, виступають стратегічні цілі та завдання її розвитку, а саме вдосконалення інвестиційної діяльності компанії та зміцнення її іміджу.

Нагальність й актуальність цих завдань загострюються у зв'язку з тим, що загальна позитивна динаміка розвитку Nestlé в аналізований період 2019 – 2022 рр., починаючи з 2022 року, суттєво погіршилася, що загостило наявні у компанії проблеми подальшого розвитку в Україні, а саме: недостатню прозорість роботи компанії в Україні та проблеми у її веб-присутності.

Запропоновано та обґрунтовано концепт інвестиційного проекту «Впровадження виробничої лінії з виробництва самонагріваючої упаковки для продуктів Nestlé в Україні», розроблений відповідно з міжнародними стандартами бізнес-планування та інвестиційного проектування; передбачає його реалізацію як доповнення до інвестиційного проекту компанії, що реалізується в даний час, на базі ТОВ «Волиньхолдінг» (Волинська обл., Луцький р-н, селище міського типу Торчин) за рахунок кредиту ЄБРР на фінансування інвестицій у новий виробничий комплекс в Україні у сумі 42 млн євро (RLF – Кредит для ТОВ «Волиньхолдінг», номер проекту: 54570).

Визначено загальні рекомендації «Посилення корпоративної прозорості та довіри до Nestlé в Україні», що акцентують увагу компанії на двох ключових завданнях:

- впровадження в Україні системи консолідованої звітності по всіх компаніях групи (ТОВ «Нестле Україна», Київ; ТОВ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч», Львів; ТОВ «Техноком», Харків; ТОВ «Волиньхолдінг», Волинська обл., Луцький р-н, селище міського типу Торчин);

- розробка та впровадження самостійних сайтів компаній групи, які не мають їх в даний час (ТОВ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч», Львів; ТОВ «Техноком», Харків; ТОВ «Волиньхолдінг», Волинська обл., Луцький р-н, селище міського типу Торчин) без залучення зовнішніх контрагентів, а силами співробітників відокремленої філії ТОВ «Нестле Україна» («Об'єднаний бізнес-сервіс-центр Nestlé Європа», NBS Nestlé Europe).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акціонерне товариство «Львівська кондитерська фабрика «Світоч». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2021 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL : https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2022-08/%D0%90%D0%A2%20%D0%9B%D0%9A%D0%A4%20%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%87_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202021%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

2. Акціонерне товариство «Львівська кондитерська фабрика «Світоч». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2020 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL : https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2021-05/%D0%90%D0%A2%20%D0%9B%D0%9A%D0%A4%20%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%87_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202020%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

3. Акціонерне товариство «Львівська кондитерська фабрика «Світоч». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2019 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL : https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2020-12/%D0%90%D0%A2%20%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%84%D0%B0%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%87_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202019%20%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

4. Багатонаціональні підприємства та глобальна економіка: моногр. / за ред. О. І. Рогача. К. : Центр учбової літератури, 2020. 368 с.

5. Бланк І. О., Ситник Г. В., Андрієць В. С. Управління фінансами підприємств : підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. К. : КНТЕУ, 2017. 792 с.

6. Богоявленська Ю. В. Проектний аналіз : навч. пос. К. : Кондор, 2006. 336 с.

7. Боярко І. М., Гриценко Л. Л. Інвестиційний аналіз: навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 400 с.

8. Васьківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. Львів : ГАЛИЧ-ПРЕС, 2017. 236 с.

9. Глобальні цілі сталого розвитку. *UNDP Україна*: веб-сайт. URL : <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 12.10.2023).

10. Гудзь О. Є., Стецюк П. А. Інвестиційний менеджмент: навч. посібник. Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2020. 223 с.
11. Деньга С. М. Управління ефективністю інвестиційної діяльності: методологія, інформаційно-аналітичне забезпечення : моногр. Полтава : ПУЕТ, 2020. 455 с.
12. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: навч. посібник. К.: Каравела, 2012. 432 с.
13. Задоя А. О. Міжнародна інвестиційна діяльність: навч. посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 122 с.
14. Інвестування : навч. пос. / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 376 с.
15. Кожушко Л. Ф., Кропивко С. М. Управління проектами : навч. пос. К.: Кондор, 2015. 388 с.
16. Конституція України: Закон України від 08.12.2004 р. № 2222-IV. Дата оновлення: 01.01.2020. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K> (дата звернення: 7.09.2023).
17. Костюкевич Р. М. Інвестиційний менеджмент. навч. посібник / Р.М. Костюкевич. – Рівне: НУВГП, 2011. 270 с.
18. Краус Н. М. Інвестиційний менеджмент: навч.-метод. посібник. Полтава : Астроя, 2011. 176 с.
19. Маркевич К. “Зелені” інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. К. : Заповіт, 2019. 316 с.
20. Матюшенко І. Ю. Міжнародний інвестиційний менеджмент: навч. посібник. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 520 с.
21. Менеджмент інвестиційної діяльності: підручник / за заг. ред. М. П. Бутка. К. : Центр учбової літератури, 2018. 480 с.
22. Мойсеєнко І., Ревак І., Миськів Г., Чапляк Н. Інвестиційний аналіз: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 276 с.

23. Польшаков В. І., Ткаленко Н. В.: Інвестиційний менеджмент: навч. посібник. К.: Кондор, 2009. 172 с.

24. Попова Н. В. Проектний аналіз : підручник. Х. : ХНАДУ, 2016. 175 с.

25. Портер М. Конкурентна стратегія. Техніки аналізу галузей і конкурентів / Пер. з англ. Н. Кошманенко. К. : Вид-во Наш Формат, 2020. 424 с.

26. Порядок розроблення інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 19.06.2012 року. № 724. URL : https://ips.ligazakon.net/document/re21621?an=1&ed=2012_06_19 (дата звернення: 07.09.2023).

27. Приватне акціонерне товариство «ВОЛИНЬХОЛДІНГ». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2021 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL :

https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2022-08/%D0%9F%D1%80%D0%90%D0%A2%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%8C%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%B3_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202021%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

28. Приватне акціонерне товариство «ВОЛИНЬХОЛДІНГ». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2020 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL :

<https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2021-05/%D0%9F%D1%80%D0%90%D0%A2%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%8C%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D1%96%D0%BD>

%D0%B3_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202020%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (Last accessed: 18.10.2023). Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХНОКОМ». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2022 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL : <https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2023-08/tov-technokom.pdf> ((дата звернення: 07.09.2023).

29. Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну: Постанова Правління Національного банку України від 10 серпня 2005 року. N 280. Дата оновлення: 05.02.2019. URL : https://ips.ligazakon.net/document/re11227?ed=2019_02_05 (дата звернення: 07.09.2023).

30. Про затвердження форми проектної (інвестиційної) пропозиції, на основі якої готується інвестиційний проект, для розроблення якого може надаватися державна підтримка, Порядку розроблення та форми інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 19.06.2012 року. № 724. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/re21620?an=1> (дата звернення: 07.09.2023).

31. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-ХІІ. Дата оновлення: 04.03.2023. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/T095900?an=777798> (дата звернення: 20.09.2023).

32. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 року. № 1560-ХІІ. Дата оновлення: 22.12.2011. URL : https://ips.ligazakon.net/document/t156000?an=1&ed=2011_12_22 (дата звернення: 07.09.2023).

33. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 05.07.2012 року. № 5080-VI. Дата оновлення: 20.03.2023. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/T125080> (дата звернення: 07.09.2023).

34. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 року. № 93/96-ВР. Дата оновлення: 27.07.2022. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/Z960093> (дата звернення: 07.09.2023).

35. Проектний аналіз: навч. посібник / Н. Й. Басюркіна, С. А. Горбаченко, В. А. Карпов, Р. І. Шевченко-Перепьолкіна. К. : Кондор, 2019. 324 с.

36. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. *Міністерство фінансів України*: веб-сайт. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 17.09.2023).

37. Рябих Д. Аналіз стану підприємства за даними фінансової звітності [Електронний ресурс]: електрон. текстові, граф., зв. дано. та приклад. прогр. (650 Мб). К. : Стратегічний партнер [консалтингова компанія], 2020. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).

38. Савчук В. П. Діагностика підприємства: підтримка управлінських рішень [Електронний ресурс]: електрон. текстові, граф., зв. дано. та приклад. прогр. (650 Мб). К. : Стратегічний партнер [консалтингова компанія], 2020. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).

39. Северин Б. С., Тимошенко І. В. Інвестиційні стратегії транснаціональних компаній. *XVII Міжнародна науково-практична конференція магістрантів та аспірантів «Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених» (28–30 листопада 2023 року)*: матеріали конференції / за ред. проф. Є.І. Сокола. – Харків : НТУ «ХП», 2023. С. 307 – 308.

40. Товариство з обмеженою відповідальністю «ВОЛИНЬХОЛДІНГ» (раніше – Приватне акціонерне товариство «ВОЛИНЬХОЛДІНГ»). Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2022 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL : <https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2023-08/tov-volynholding.pdf> (дата звернення: 07.09.2023).

41. Товариство з обмеженою відповідальністю «Львівська кондитерська фабрика «Світоч». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2022 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL : https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2023-08/%D0%A2%D0%9E%D0%92%20%D0%9B%D0%9A%D0%A4%20%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%87_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202022%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

42. Товариство з обмеженою відповідальністю «Нестле Україна». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2022 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL : https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2023-08/%D0%A2%D0%9E%D0%92%20%D0%9D%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BB%D0%B5%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202022%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D

0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

43. Товариство з обмеженою відповідальністю «Нестле Україна». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2021 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL : https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2022-08/%D0%A2%D0%9E%D0%92%20%D0%9D%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BB%D0%B5%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202021%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

44. Товариство з обмеженою відповідальністю «Нестле Україна». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2020 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL : https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2021-05/%D0%A2%D0%9E%D0%92%20%D0%9D%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BB%D0%B5%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202020_%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

45. Товариство з обмеженою відповідальністю «Нестле Україна». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2019 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL : https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/filefield_paths/%D0%A2%D0%9E%D0%92%20%D0%9D%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BB%D0%B5%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202019%20%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

46. Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХНОКОМ». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2022 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL : https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2022-08/%D0%A2%D0%9E%D0%92%20%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BC_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202021%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

47. Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХНОКОМ». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2021 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL :

https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2022-08/%D0%A2%D0%9E%D0%92%20%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BC_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202021%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

48. Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХНОКОМ». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2020 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL :

https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2021-05/%D0%A2%D0%9E%D0%92%20%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BC_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202020%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

49. Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХНОКОМ». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2019 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL :

https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/filefield_paths/%D0%A2%D0%9E%D0%92%20%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BC%20_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0

%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202019%20%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).).

50. Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХНОКОМ». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2021 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL :

https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2022-08/%D0%A2%D0%9E%D0%92%20%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BC_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202021%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

51. Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХНОКОМ». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2020 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL :

https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2021-05/%D0%A2%D0%9E%D0%92%20%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BC_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202020%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1

%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).).

52. Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХНОКОМ». Фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2019 р., разом зі звітом незалежного аудитора. URL :

https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/filefield_paths/%D0%A2%D0%9E%D0%92%20%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BC%20_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B7%D0%B0%202019%20%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%B7%D1%96%20%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0.pdf (дата звернення: 07.09.2023).

53. Транснаціональні корпорації / І. О. Давидова, К. Ю. Величко, О. І. Печенка. Х. : Форт, 2018. 175 с.

54. Тридід О. М. Розробка інвестиційної стратегії підприємства як напрям забезпечення його інвестиційної привабливості / Управління проектами та розвиток виробництва : Зб. наук. пр. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. № 1(37). С. 92-99. URL : <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/37/11tomzip.pdf> (дата звернення: 17.09.2023).

55. Фінансова стратегія підприємства : моногр. / за ред. проф. І. О. Бланка. К. : КНТЕУ, 2009. 147 с.

56. Фінансове забезпечення розвитку підприємства : моногр. / за заг. ред. І. О. Бланка. К. : КНТЕУ, 2011. 344 с.

57. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки ; [М. І. Крупка, О. М. Ковалюк, В. М. Коваленко та ін.]. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.

58. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. проф. А. М. Поддєрьогіна. 2-ге вид., перероб. К. : КНЕУ, 2017. 534 с.

59. Фінансовий менеджмент: підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.

60. Шевченко Н. В., Мельник С. І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с. URL : <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/5087> (дата звернення: 17.09.2023).

61. Юринець З. В., Гнилянська Л. І. Інвестиційний та інноваційний менеджмент: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені І. Франка, 2012. 320 с.

62. Яременко О. Л. Ідентичність та суверенітет в системі інституційних ресурсів національно укоріненого економічного розвитку України. Економічна теорія. 2023. № 3. С.71–83.

63. AA1000 Accountability Principles. *AccountAbility*: Website. URL : : <https://www.accountability.org/standards/> (Last accessed: 18.10.2023).

64. *AccountAbility* : Website. URL : <https://www.accountability.org/about> (Last accessed: 18.10.2023).

65. Blomstrom M., Kokko A. How foreign investment affects host countries. *Policy, Research Working Paper*. № WPS 1745. The World Bank Group : Website. URL : <http://documents.worldbank.org/curated/en/992201468765633696/How-foreign-investment-affects-host-countries> (Last accessed: 18.10.2023).

66. Bodie Z., Cleeton D., Merton R. C. *Financial Economics*. London : Pearson, 2008. 500 p.

67. The Communication on Progress (CoP) in Brief. *United Nations Global Compact* : Website. URL : <https://unglobalcompact.org/participation/report/cop> (Last accessed: 18.10.2023).

68. Eco-Management and Audit Scheme (EMAS) : Website. URL : https://green-business.ec.europa.eu/eco-management-and-audit-scheme-emas_en (Last accessed: 18.10.2023).

69. The global standards for sustainability reporting. *GRI* : Website. URL : <https://www.globalreporting.org/standards/> (Last accessed: 18.10.2023). **52**

70. GRI (Global Reporting Initiative) : Website. URL : <https://www.globalreporting.org/> (Last accessed: 18.10.2023).

71. The Impact of the War in Ukraine on Global Trade and Investment / Ed. by Michele Ruta. *The World Bank Group* : Website. URL : <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/8a37c7fb-5fd8-56aa-bb7e-2a0970c468d9> (Last accessed: 18.10.2023).

72. Integrated reporting. : Website. URL : <https://integratedreporting.org/> (Last accessed: 18.10.2023).

73. Investment Climate. *The World Bank Group* : Website. URL : <https://www.worldbank.org/en/topic/investment-climate> (Last accessed: 18.10.2023).

74. ISO 14000 family. Environmental management. *ISO* : Website. URL : <https://www.iso.org/iso-14001-environmental-management.html> (Last accessed: 18.10.2023).

75. ISO 14001:2015. *ISO* : Website. URL : <https://www.iso.org/standard/60857.html> (Last accessed: 18.10.2023).

76. ISO 26000 Social responsibility. *ISO* : Website. URL : <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html> (Last accessed: 18.10.2023).

77. Izvorski I., Kasyanenko S., Singer D. Europe and Central Asia Economic Update, Fall 2023: Sluggish Growth, Rising Risks. *The World Bank Group* : Website. URL : <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/8ae7bcc5-2cac-48bd-b263-e211418e2972/full> (Last accessed: 18.10.2023).

78. List of GRI Standards reports. *GRI* : Website. URL : <https://www.globalreporting.org/> (Last accessed: 18.10.2023).

79. Nestlé S.A. Annual Review 2019. *Nestlé S.A.* : Website. URL : <https://www.nestle.com/sites/default/files/2020-03/2019-annual-review-en.pdf> (Last accessed: 18.10.2023).

80. Nestlé S.A. Annual Review 2020. *Nestlé S.A.* : Website. URL : <https://www.nestle.com/sites/default/files/2021-03/2020-annual-review-en.pdf> (Last accessed: 18.10.2023).

81. Nestlé S.A. Annual Review 2021. *Nestlé S.A.* : Website. URL : <https://www.nestle.com/sites/default/files/2022-03/2021-annual-review-en.pdf> (Last accessed: 18.10.2023).

82. Nestlé S.A. Annual Review 2022. *Nestlé S.A.* : Website. URL : <https://www.nestle.com/sites/default/files/2023-03/2022-annual-review-en.pdf>

83. Nestlé S.A. Consolidated Financial Statements of the Nestlé Group 2019. *Nestlé S.A.* : Website. URL : <https://www.nestle.com/sites/default/files/2020-02/2019-financial-statements-en.pdf> (Last accessed: 18.10.2023).

84. Nestlé S.A. Consolidated Financial Statements of the Nestlé Group 2020. *Nestlé S.A.* : Website. URL : <https://www.nestle.com/sites/default/files/2021-02/2020-financial-statements-en.pdf> (Last accessed: 18.10.2023).

85. Nestlé S.A. Consolidated Financial Statements of the Nestlé Group 2021. *Nestlé S.A.* : Website. URL : <https://www.nestle.com/sites/default/files/2022-02/2021-financial-statements-en.pdf> (Last accessed: 18.10.2023).

86. Nestlé S.A. Corporate Governance Report 2019. *Nestlé S.A.* : Website. URL : <https://www.nestle.com/sites/default/files/2020-02/corp-governance-report-2019-en.pdf> (Last accessed: 18.10.2023).

87. Nestlé S.A. Corporate Governance Report 2020. *Nestlé S.A.* : Website. URL : <https://www.nestle.com/sites/default/files/2021-02/corp-governance-report-2020-en.pdf> (Last accessed: 18.10.2023).

88. Nestlé S.A. Corporate Governance Report 2021. *Nestlé S.A.* : Website. URL : <https://www.nestle.com/sites/default/files/2022-02/corp-governance-report-2021-en.pdf> (Last accessed: 18.10.2023).

89. Nestlé S.A. Corporate Governance Report 2022. Compensation Report 2022. Consolidated Financial Statements of the Nestlé Group 2022. *Nestlé S.A.* : Website. URL : <https://www.nestle.com/sites/default/files/2023-03/2022-corp-governance-compensation-financial-statements-en.pdf> (Last accessed: 18.10.2023).

90. Project Finance Glossary. *European Bank for Reconstruction and Development* : Website. URL : <https://www.ebrd.com/news/publications/essays-and-glossaries/project-finance-glossary-englishrussian-and-russianenglish.html> (Last accessed: 18.10.2023).

91. RLF – Volynholding EUR 42 million loan Ukraine. *European Bank for Reconstruction and Development* : Website. URL : <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/54570.html> (Last accessed: 18.10.2023).

92. SA8000The SA8000 Standard. *SAI* : Website. URL : <https://sa-intl.org/programs/sa8000/> (Last accessed: 18.10.2023).

93. S128. Social Fingerprint. *SAI* : Website. URL : <https://sa-intl.org/services/social-fingerprint/> (Last accessed: 18.10.2023).

94. Sustainability disclosure database. *GRI* : Website. URL : <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/register-your-report/> (Last accessed: 18.10.2023).

95. UNIDO Investment Promotion. A Retrospective / UNIDO [United Nations Industrial Development Organization]. URL: https://hub.unido.org/sites/default/files/publications/Investment%20brochure_FINAL.pdf (Last accessed: 08.09.2023).

96. UNIDO Manuals on Preparing Industrial Feasibility Studies and Evaluating Industrial Projects [Electronic resource]. United Nations Industrial Development Organization, 2006. CD-ROM. ID/CD 1. ISBN 10: 9211064252 ISBN 13: 9789211064254.

97. United Nations Global Compact : Website. URL : <https://unglobalcompact.org/> (Last accessed: 18.10.2023).

98. USAID'S Invest Activity Year 1 Work Plan: March 2021 to February 2022. *USAID* : Website. URL : <https://www.usaid.gov> (Last accessed: 18.10.2023).

99. The Wiley Encyclopedia of Packaging Technology, 3rd ed. / Ed. by Kit L. Yam. Hoboken, NJ : Wiley, 2009. 1376 p.

100. World Investment Report 2023. *UNCTAD*: Website. URL : <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023> (Last accessed: 18.10.2023).